

**Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług
Społecznych
dla Gminy Ręczno na lata 2026 - 2030**

Gmina Ręczno, sierpień 2026

Spis treści	
Wprowadzenie.....	6
CZĘŚĆ I – DIAGNOZA.....	8
1. Charakterystyka Gminy.....	9
1.1 Struktura społeczna gminy.....	9
1.2 Problemy i wyzwania społeczne na terenie gminy.....	11
1.3 Analiza dokumentów strategicznych.....	14
2. Analiza zasobów środowiskowych.....	18
2.1 Analiza zasobów samorządowych.....	18
2.2 Analiza zasobów pozarządowych.....	21
2.3 Analiza zasobów komercyjnych.....	24
3. Analiza potrzeb w zakresie realizacji usług społecznych.....	26
3.1 Potrzeby w obszarze wsparcia osób starszych.....	26
3.2 Potrzeby w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami.....	28
3.3 Potrzeby w obszarze wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego.....	31
3.4 Potrzeby w obszarze wsparcia dziecka i rodziny.....	34
3.5 Potrzeby w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i bezdomnością.....	37
CZĘŚĆ II – LOKALNY PROGRAM DEINSTYTUCJONALIZACJI I ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH.....	41
OBSZAR I – WSPARCIE OSÓB STARSZYCH.....	41
Cel ogólny.....	41
1. Wsparcie osób starszych.....	42
Cel szczegółowy.....	42
Uzasadnienie działań.....	42
Kierunki działań.....	42
1.1 Rozwój usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania.....	42
1.2 Rozwój usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych dla seniorów.....	43
1.3 Rozwój działań aktywizacyjnych i integracyjnych dla seniorów.....	43
1.4 Rozwój systemu teleopieki i wsparcia środowiskowego.....	44
1.5 Wsparcie rodzin i opiekunów osób starszych.....	44
Zakładane rezultaty działań.....	44
Cel szczegółowy 1 Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i środowiskowych.....	45
Cel szczegółowy 2 Przeciwdziałanie samotności i wykluczeniu społecznemu seniorów....	45
OBSZAR II – WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI.....	45

Cel ogólny.....	45
Cel szczegółowy.....	45
Uzasadnienie działań.....	45
Kierunki działań.....	46
2.1 Rozwój usług asystenckich i usług wspierających samodzielność.....	46
2.2 Rozwój usług rehabilitacyjnych i zdrowotnych.....	46
2.3 Rozwój opieki wytchnieniowej i wsparcia rodzin.....	47
2.4 Rozwój działań aktywizacyjnych i integracyjnych.....	47
2.5 Likwidacja barier architektonicznych i zwiększanie dostępności usług.....	48
2.6 Rozwój wsparcia psychologicznego i środowiskowego.....	48
Zakładane rezultaty działań.....	48
Cel szczegółowy 1.....	49
Cel szczegółowy 2.....	49
OBSZAR III – WSPARCIE OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO.....	49
Cel ogólny.....	49
Cel szczegółowy.....	49
Uzasadnienie działań.....	49
Kierunki działań.....	50
3.1 Rozwój lokalnego poradnictwa psychologicznego.....	50
3.2 Rozwój działań profilaktycznych i edukacyjnych.....	51
3.3 Wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysach emocjonalnych.....	51
3.4 Rozwój działań przeciwdziałających samotności i izolacji społecznej.....	51
3.5 Rozwój działań przeciwdziałających uzależnieniom i przemocy.....	52
3.6 Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie wsparcia psychicznego.....	52
Zakładane rezultaty działań.....	52
Cel szczegółowy 1 Zwiększenie dostępności wsparcia psychologicznego.....	53
Cel szczegółowy 2 Rozwijanie działań profilaktycznych.....	53
OBSZAR IV – WSPARCIE DZIECKA I RODZINY.....	53
Cel ogólny.....	53
Cel szczegółowy.....	53
Uzasadnienie działań.....	53
Kierunki działań.....	54
4.1 Rozwój wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze.....	54
4.2 Rozwój wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży.....	55

4.3 Rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.....	55
4.4 Przeciwdziałanie uzależnieniom i zachowaniom ryzykownym.....	55
4.5 Rozwój działań integracyjnych i środowiskowych.....	56
4.6 Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz dzieci i rodzin.....	56
Zakładane rezultaty działań.....	56
Cel szczegółowy 1 Rozwój wsparcia dla rodzin i dzieci.....	57
Cel szczegółowy 2 Przeciwdziałanie problemom społecznym dzieci i młodzieży.....	57
OBSZAR V – WSPARCIE OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONYCH	
BEZDOMNOŚCIĄ.....	57
Cel ogólny.....	57
Cel szczegółowy.....	57
Uzasadnienie działań.....	58
Kierunki działań.....	59
5.1 Rozwój działań profilaktycznych przeciwdziałających bezdomności.....	59
5.2 Rozwój wsparcia środowiskowego i interwencyjnego.....	59
5.3 Wsparcie osób uzależnionych i rodzin w kryzysie.....	60
5.4 Rozwój działań aktywizacyjnych i integracyjnych.....	60
5.5 Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej.....	60
5.6 Rozwój wsparcia mieszkaniowego i socjalnego.....	61
Zakładane rezultaty działań.....	61
Cel szczegółowy 1 Rozwój działań wspierających osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.....	61
Harmonogram działań.....	62
Obszar I – Wsparcie osób starszych.....	62
Obszar II – Wsparcie osób z niepełnosprawnościami.....	62
Obszar III – Wsparcie osób w kryzysie zdrowia psychicznego.....	62
Obszar IV – Wsparcie dziecka i rodziny.....	63
Obszar V – Wsparcie osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością.....	63
Budżet i źródła finansowania zaplanowanych działań.....	64
Główne źródła finansowania Programu.....	65
1. Środki własne Gminy Ręčno.....	65
2. Środki budżetu państwa.....	65
3. Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027.....	65
4. Programy resortowe Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.....	66

5. Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).....	66
6. Środki organizacji pozarządowych i partnerów społecznych.....	66
Monitoring i ewaluacja Programu.....	67
Podmiot odpowiedzialny za monitoring.....	67
Zakres monitoringu.....	68
Wskaźniki monitoringu.....	68
Źródła danych wykorzystywanych w monitoringu.....	69
Ewaluacja Programu.....	69
Częstotliwość monitoringu i ewaluacji.....	70
Znaczenie monitoringu i ewaluacji dla rozwoju usług społecznych.....	70

Wprowadzenie

Współczesna polityka społeczna stoi obecnie przed koniecznością dostosowywania systemów wsparcia społecznego do dynamicznie zmieniających się procesów społecznych, demograficznych i cywilizacyjnych. Zmiany te dotyczą przede wszystkim starzenia się społeczeństwa, wzrostu liczby osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, przemian modelu rodziny, wzrostu problemów zdrowia psychicznego oraz rosnących oczekiwań mieszkańców wobec jakości i dostępności usług społecznych. Coraz większego znaczenia nabiera także konieczność przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz wzmacniania lokalnych społeczności poprzez rozwijanie działań środowiskowych i usług realizowanych w miejscu zamieszkania mieszkańców.

W odpowiedzi na zachodzące zmiany społeczne zarówno polityka społeczna Unii Europejskiej, jak i krajowe dokumenty strategiczne wskazują na potrzebę rozwoju usług społecznych opartych na modelu środowiskowym i deinstytucjonalizacji wsparcia społecznego. Podejście to zakłada odejście od dominującego przez wiele lat modelu opieki instytucjonalnej na rzecz organizowania usług możliwie najbliżej miejsca zamieszkania osoby wymagającej wsparcia.

Deinstytucjonalizacja usług społecznych jest procesem polegającym na tworzeniu warunków umożliwiających osobom wymagającym pomocy funkcjonowanie w środowisku lokalnym, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniego wsparcia społecznego, zdrowotnego i opiekuńczego. Podstawowym założeniem tego procesu jest przekonanie, że każda osoba – niezależnie od wieku, stanu zdrowia czy sytuacji życiowej – powinna mieć możliwość jak najdłuższego życia w swoim środowisku rodzinnym i społecznym, przy zachowaniu prawa do samodzielności, podmiotowości oraz uczestnictwa w życiu społecznym.

Proces deinstytucjonalizacji oznacza nie tylko rozwój nowych usług społecznych, ale również zmianę sposobu postrzegania wsparcia społecznego. Współczesna polityka społeczna coraz większy nacisk kładzie na:

- 1) wspieranie samodzielności mieszkańców,
- 2) wzmacnianie potencjału rodzin i społeczności lokalnych,
- 3) rozwijanie usług środowiskowych,
- 4) profilaktykę społeczną,
- 5) integrację społeczną,
- 6) aktywizację mieszkańców,
- 7) rozwój usług świadczonych w miejscu zamieszkania,
- 8) indywidualizację wsparcia społecznego.

Szczególne znaczenie nabiera tworzenie lokalnych systemów wsparcia opartych na współpracy instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, społeczności lokalnej oraz rodzin i opiekunów nieformalnych. Współczesne podejście do polityki społecznej zakłada bowiem, że skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych wymaga działań interdyscyplinarnych oraz współodpowiedzialności różnych podmiotów działających na rzecz mieszkańców.

Istotnym elementem procesu deinstytucjonalizacji jest również odejście od modelu skoncentrowanego wyłącznie na interwencji i pomocy doraźnej na rzecz działań profilaktycznych, wspierających i aktywizujących. Coraz większego znaczenia nabiera rozwój usług zapobiegających pogłębianiu się problemów społecznych oraz wspierających mieszkańców w utrzymaniu samodzielności i aktywności społecznej.

Wyzwania współczesnej polityki społecznej są szczególnie widoczne na poziomie lokalnym. To właśnie samorząd gminny pełni kluczową rolę w organizowaniu usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców oraz tworzeniu lokalnych systemów wsparcia społecznego. Gmina jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego odpowiada za realizację wielu zadań związanych z pomocą społeczną, wspieraniem rodzin, przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu, ochroną zdrowia czy aktywizacją mieszkańców. Skuteczna polityka społeczna na poziomie lokalnym wymaga prowadzenia regularnej diagnozy problemów społecznych oraz monitorowania potrzeb mieszkańców. Pozwala to na planowanie działań odpowiadających na rzeczywiste potrzeby społeczności lokalnej oraz racjonalne organizowanie usług społecznych.

Lokalny Program Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Ręčno na lata 2026–2030 został opracowany jako dokument strategiczny wyznaczający kierunki rozwoju lokalnej polityki społecznej w obszarze usług społecznych i środowiskowych form wsparcia mieszkańców. Program stanowi odpowiedź na współczesne wyzwania społeczne oraz konieczność dostosowania lokalnego systemu wsparcia do zmian demograficznych i społecznych zachodzących na terenie gminy.

Podstawą opracowania Programu była analiza sytuacji społecznej Gminy Ręčno obejmująca:

- 1) wyniki badań społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców,
- 2) analizę danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- 3) Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej,
- 4) analizę zasobów instytucjonalnych i środowiskowych,

5) analizę lokalnych problemów społecznych i potrzeb mieszkańców.

Przeprowadzona diagnoza społeczna wskazuje, że Gmina Ręčno – podobnie jak wiele innych gmin wiejskich – doświadcza skutków zmian demograficznych i społecznych związanych przede wszystkim ze starzeniem się społeczeństwa, wzrostem liczby osób wymagających wsparcia, przemianami funkcjonowania rodzin oraz zmianami stylu życia mieszkańców.

Jednocześnie społeczność lokalna posiada istotny potencjał społeczny wynikający z:

- 1) przywiązania mieszkańców do miejsca zamieszkania,
- 2) istniejących więzi społecznych i sąsiedzkich,
- 3) aktywności lokalnych instytucji i organizacji,
- 4) zaangażowania społeczności lokalnej,
- 5) funkcjonowania lokalnych struktur wsparcia społecznego.

Współczesne podejście do usług społecznych zakłada, że skuteczna polityka społeczna nie może ograniczać się wyłącznie do reagowania na występujące problemy społeczne. Coraz większego znaczenia nabiera tworzenie systemu usług wspierających mieszkańców na różnych etapach życia, wzmacniających samodzielność oraz umożliwiających aktywne funkcjonowanie w społeczności lokalnej.

Lokalny Program Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Ręčno stanowi więc dokument służący budowaniu nowoczesnego, środowiskowego modelu polityki społecznej opartego na:

- 1) podmiotowości mieszkańców,
- 2) dostępności usług społecznych,
- 3) rozwoju wsparcia środowiskowego,
- 4) integracji społecznej,
- 5) aktywizacji mieszkańców,
- 6) współpracy instytucjonalnej,
- 7) wzmacnianiu lokalnego potencjału społecznego.

Program ma charakter wieloletni i będzie stanowił podstawę planowania działań społecznych realizowanych przez Gminę Ręčno oraz instytucje działające na rzecz mieszkańców. Jego realizacja ma przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia dostępności usług społecznych oraz rozwoju lokalnego systemu wsparcia odpowiadającego na współczesne potrzeby społeczności lokalnej.

CZĘŚĆ I – DIAGNOZA

1. Charakterystyka Gminy

1.1 Struktura społeczna gminy

Struktura społeczna Gminy Ręčno ukształtowana jest przede wszystkim przez jej wiejski charakter, procesy demograficzne oraz lokalne uwarunkowania społeczno-gospodarcze. Gmina stanowi społeczność lokalną opartą w dużym stopniu na tradycyjnych więziach rodzinnych, relacjach sąsiedzkich oraz przywiązaniu mieszkańców do miejsca zamieszkania. Tego typu struktura społeczna jest charakterystyczna dla gmin wiejskich, gdzie istotną rolę odgrywają lokalne wspólnoty, wielopokoleniowość rodzin oraz bezpośrednie relacje społeczne pomiędzy mieszkańcami.

Społeczność lokalna Gminy Ręčno tworzy zróżnicowaną strukturę społeczną obejmującą zarówno osoby starsze, rodziny z dziećmi, osoby aktywne zawodowo, jak również osoby wymagające wsparcia społecznego, zdrowotnego i opiekuńczego. Na funkcjonowanie społeczności lokalnej wpływają zarówno procesy demograficzne, jak i zmiany społeczne zachodzące współcześnie na terenach wiejskich.

Jednym z najważniejszych zjawisk społecznych obserwowanych na terenie gminy jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa. W strukturze mieszkańców systematycznie wzrasta udział osób starszych oraz osób w wieku poprodukcyjnym, co powoduje zwiększenie zapotrzebowania na usługi zdrowotne, opiekuńcze i społeczne. Zjawisko to jest charakterystyczne dla wielu gmin wiejskich i stanowi jedno z najważniejszych wyzwań współczesnej polityki społecznej.

Proces starzenia się społeczeństwa wiąże się jednocześnie ze zmniejszaniem liczby osób w wieku produkcyjnym oraz zmianami w strukturze rodzin. Coraz częściej występują gospodarstwa domowe prowadzone przez osoby samotne, szczególnie seniorów, a także rodziny obciążone obowiązkami opiekuńczymi wobec osób starszych lub przewlekle chorych. Istotnym elementem struktury społecznej gminy są rodziny pełniące podstawową funkcję opiekuńczą, wychowawczą i integracyjną. Rodzina nadal pozostaje najważniejszym środowiskiem wsparcia społecznego, szczególnie dla dzieci, osób starszych oraz osób wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Jednocześnie współczesne rodziny funkcjonują w warunkach dynamicznych zmian społecznych i ekonomicznych, które wpływają na ich sytuację społeczną oraz sposób realizacji funkcji opiekuńczych i wychowawczych.

W strukturze społecznej gminy istotną grupę stanowią także osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby przewlekle chore wymagające różnego rodzaju wsparcia społecznego, rehabilitacyjnego i zdrowotnego. Wraz ze starzeniem się społeczeństwa

zwiększa się również liczba mieszkańców wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu oraz usług środowiskowych realizowanych w miejscu zamieszkania.

Charakterystycznym elementem społeczności lokalnej jest również zróżnicowanie sytuacji ekonomicznej mieszkańców. Część mieszkańców związana jest z działalnością rolniczą, część podejmuje zatrudnienie poza terenem gminy, a część korzysta z systemu wsparcia społecznego. Na lokalną strukturę społeczną wpływa również ograniczona dostępność rynku pracy oraz migracje części mieszkańców do większych miast w poszukiwaniu zatrudnienia lub edukacji.

Istotną cechą społeczności lokalnej jest silne przywiązanie mieszkańców do miejsca zamieszkania oraz funkcjonowanie tradycyjnych więzi społecznych. W społeczności wiejskiej ważną rolę odgrywają:

- 1) relacje rodzinne,
- 2) więzi sąsiedzkie,
- 3) lokalna tradycja,
- 4) działalność organizacji społecznych,
- 5) aktywność parafii i wspólnot lokalnych,
- 6) działalność Ochotniczych Straży Pożarnych i kół gospodyń wiejskich.

Elementy te wpływają na budowanie lokalnej tożsamości społecznej oraz integrację mieszkańców. Jednocześnie współczesne przemiany społeczne powodują stopniowe osłabianie części tradycyjnych więzi społecznych oraz zmianę stylu życia mieszkańców.

Ważnym elementem struktury społecznej gminy jest również funkcjonowanie lokalnych instytucji publicznych i organizacji społecznych realizujących działania na rzecz mieszkańców. Istotną rolę pełnią:

- 1) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- 2) placówki oświatowe,
- 3) instytucje kultury,
- 4) organizacje pozarządowe,
- 5) jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych,
- 6) parafie i grupy religijne,
- 7) lokalne organizacje społeczne i nieformalne.

Podmioty te odgrywają ważną rolę w zakresie integracji społecznej, aktywizacji mieszkańców oraz organizowania lokalnych działań wspierających społeczność lokalną.

Struktura społeczna Gminy Ręčno odzwierciedla współczesne procesy społeczne zachodzące na terenach wiejskich, związane zarówno z przemianami demograficznymi, jak

i zmianami stylu życia mieszkańców. Jednocześnie gmina zachowuje charakter społeczności lokalnej opartej na relacjach społecznych, tradycji i lokalnej tożsamości, co stanowi istotny potencjał dla rozwoju działań środowiskowych i usług społecznych realizowanych na poziomie lokalnym.

1.2 Problemy i wyzwania społeczne na terenie gminy

Współczesne problemy społeczne występujące na terenie Gminy Ręčno są związane zarówno z procesami demograficznymi i gospodarczymi, jak również ze zmianami cywilizacyjnymi wpływającymi na funkcjonowanie rodzin i lokalnej społeczności. Podobnie jak wiele gmin wiejskich w Polsce, Gmina Ręčno doświadcza obecnie przemian społecznych, które powodują wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne, zdrowotne i środowiskowe.

Jednym z najważniejszych wyzwań społecznych jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Systematyczny wzrost liczby osób starszych powoduje zwiększone zapotrzebowanie na:

- 1) usługi opiekuńcze,
- 2) rehabilitację,
- 3) opiekę zdrowotną,
- 4) pomoc środowiskową,
- 5) działania aktywizacyjne,
- 6) wsparcie psychologiczne,
- 7) usługi wspierające codzienne funkcjonowanie seniorów.

Starzenie się społeczeństwa wpływa również na wzrost liczby osób samotnych oraz wymagających długoterminowego wsparcia opiekuńczego. Coraz większym problemem staje się samotność seniorów, ograniczona aktywność społeczna osób starszych oraz trudności rodzin związane z koniecznością sprawowania opieki nad osobami zależnymi.

Ważnym problemem społecznym pozostaje również ograniczona dostępność usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych. W społecznościach wiejskich istotnym wyzwaniem jest utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów, rehabilitacji oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej. Problemy te dotyczą szczególnie:

- 1) osób starszych,
- 2) osób z niepełnosprawnościami,
- 3) osób przewlekle chorych,
- 4) rodzin opiekujących się osobami zależnymi.

Ograniczona dostępność usług zdrowotnych może prowadzić do pogłębiania problemów zdrowotnych mieszkańców, ograniczenia samodzielności oraz zwiększenia zależności od pomocy społecznej i wsparcia rodzinnego.

Istotnym wyzwaniem społecznym są również problemy rodzin i dzieci. Współczesne rodziny coraz częściej funkcjonują pod wpływem zmian społecznych, ekonomicznych i kulturowych, które oddziałują na relacje rodzinne oraz realizację funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Do najczęściej występujących problemów należą:

- 1) trudności wychowawcze,
- 2) konflikty rodzinne,
- 3) osłabienie więzi rodzinnych,
- 4) problemy emocjonalne dzieci i młodzieży,
- 5) uzależnienia,
- 6) przemoc domowa,
- 7) ograniczona dostępność wsparcia psychologicznego.

Coraz większego znaczenia nabierają również problemy związane ze zdrowiem psychicznym dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Współczesne przemiany społeczne, tempo życia oraz rozwój technologii cyfrowych wpływają na wzrost problemów emocjonalnych, poczucia izolacji społecznej oraz trudności adaptacyjnych mieszkańców.

Istotnym wyzwaniem społecznym są również uzależnienia, zarówno od alkoholu i substancji psychoaktywnych, jak i uzależnienia behawioralne związane z korzystaniem z Internetu, mediów społecznościowych czy gier komputerowych. Problemy te wpływają negatywnie na funkcjonowanie rodzin, relacje społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży.

Ważnym problemem społecznym występującym na terenie gminy jest również sytuacja osób z niepełnosprawnościami. Osoby te często napotykają bariery utrudniające pełne uczestnictwo w życiu społecznym, zawodowym i lokalnym. Problemy dotyczą przede wszystkim:

- 1) ograniczonego dostępu do rehabilitacji,
- 2) niewystarczającej liczby usług wspierających,
- 3) barier architektonicznych,
- 4) trudności transportowych,
- 5) ograniczonej aktywności zawodowej,
- 6) izolacji społecznej.

Wraz ze wzrostem liczby osób starszych zwiększa się również liczba mieszkańców wymagających różnego rodzaju wsparcia środowiskowego i opiekuńczego. Powoduje to konieczność rozwoju lokalnych usług społecznych świadczonych w miejscu zamieszkania mieszkańców.

Istotnym wyzwaniem społecznym pozostaje również niski poziom aktywności społecznej części mieszkańców oraz ograniczone zaangażowanie w życie lokalnej społeczności. Współczesne przemiany społeczne prowadzą często do osłabienia więzi społecznych oraz zmniejszenia uczestnictwa mieszkańców w działaniach społecznych i obywatelskich.

Niewystarczająca aktywność społeczna może prowadzić do:

- 1) osłabienia integracji społecznej,
- 2) pogłębiania samotności i izolacji mieszkańców,
- 3) ograniczenia współpracy społecznej,
- 4) osłabienia potencjału lokalnej społeczności,
- 5) ograniczonego rozwoju inicjatyw obywatelskich.

Ważnym problemem pozostają również trudności ekonomiczne części mieszkańców. Bezrobocie, niskie dochody, ograniczone możliwości zatrudnienia oraz rosnące koszty utrzymania mogą wpływać na pogorszenie sytuacji rodzin i zwiększać ryzyko wykluczenia społecznego.

Problemy ekonomiczne często współwystępują z:

- 1) problemami zdrowotnymi,
- 2) uzależnieniami,
- 3) trudnościami wychowawczymi,
- 4) problemami mieszkaniowymi,
- 5) ograniczoną aktywnością społeczną.

W kontekście lokalnej polityki społecznej istotnym wyzwaniem jest również konieczność dostosowywania usług społecznych do zmieniających się potrzeb mieszkańców. Tradycyjny model wsparcia społecznego oparty głównie na działaniach interwencyjnych staje się niewystarczający wobec współczesnych problemów społecznych.

Coraz większego znaczenia nabiera rozwój:

- 1) usług środowiskowych,
- 2) działań profilaktycznych,
- 3) usług świadczonych w miejscu zamieszkania,
- 4) wsparcia psychologicznego,

- 5) działań aktywizacyjnych,
- 6) usług asystenckich i opiekuńczych,
- 7) działań integracyjnych i środowiskowych.

Istotnym wyzwaniem pozostaje również rozwijanie współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz mieszkańców. Skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych wymaga współdziałania samorządu, pomocy społecznej, placówek oświatowych, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnej.

Pomimo występujących problemów społecznych Gmina Ręčno posiada jednocześnie istotny potencjał społeczny wynikający z:

- 1) przywiązania mieszkańców do miejsca zamieszkania,
- 2) funkcjonowania lokalnych więzi społecznych,
- 3) aktywności lokalnych organizacji i instytucji,
- 4) funkcjonowania społeczności sąsiedzkich,
- 5) działalności organizacji społecznych i religijnych.

Potencjał ten może stanowić ważny element rozwoju usług społecznych i działań środowiskowych realizowanych na terenie gminy.

W kolejnych latach najważniejszym wyzwaniem dla lokalnej polityki społecznej będzie tworzenie nowoczesnego systemu usług społecznych odpowiadającego na zmieniające się potrzeby mieszkańców oraz rozwijanie działań środowiskowych umożliwiających mieszkańcom funkcjonowanie w społeczności lokalnej przy zachowaniu możliwie największej samodzielności i aktywności społecznej.

1.3 Analiza dokumentów strategicznych

Lokalny Program Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Ręčno został opracowany w oparciu o analizę dokumentów strategicznych i programowych szczebla europejskiego, krajowego, regionalnego i lokalnego dotyczących polityki społecznej, rozwoju usług społecznych oraz procesu deinstytucjonalizacji wsparcia społecznego. Analiza tych dokumentów pozwala na zapewnienie spójności planowanych działań lokalnych z kierunkami współczesnej polityki społecznej oraz umożliwia dostosowanie rozwoju usług społecznych do aktualnych wyzwań społecznych i demograficznych.

Współczesna polityka społeczna coraz większy nacisk kładzie na rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej oraz ograniczanie dominującej przez wiele lat opieki instytucjonalnej na rzecz wsparcia realizowanego w miejscu zamieszkania

mieszkańców. Kierunek ten wynika zarówno z rekomendacji Unii Europejskiej, jak i krajowych dokumentów strategicznych dotyczących rozwoju usług społecznych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Jednym z podstawowych dokumentów wyznaczających kierunki rozwoju polityki społecznej w Polsce jest „Strategia Rozwoju Usług Społecznych – polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)”. Dokument ten wskazuje konieczność budowania nowoczesnego systemu usług społecznych opartego na modelu środowiskowym, wspieraniu samodzielności mieszkańców oraz rozwijaniu usług realizowanych możliwie najbliżej miejsca zamieszkania osoby wymagającej wsparcia.

Strategia podkreśla szczególne znaczenie:

- 1) rozwoju usług środowiskowych,
- 2) wspierania rodzin i opiekunów nieformalnych,
- 3) przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- 4) rozwoju usług opiekuńczych i asystenckich,
- 5) wzmacniania samodzielności mieszkańców,
- 6) rozwoju usług dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami,
- 7) działań profilaktycznych i środowiskowych.

Istotnym dokumentem stanowiącym podstawę opracowania Programu są również „Ogólnopolskie Wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych”. Wytyczne wskazują, że deinstytucjonalizacja usług społecznych jest jednym z najważniejszych kierunków współczesnej polityki społecznej państwa, szczególnie w kontekście starzenia się społeczeństwa, zmian w strukturze rodzin, wzrostu liczby osób wymagających wsparcia oraz nowych wyzwań społecznych.

Wytyczne podkreślają, że proces deinstytucjonalizacji powinien polegać przede wszystkim na rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej oraz w miejscu zamieszkania mieszkańców. Zakłada się, że osoby wymagające wsparcia powinny mieć możliwość jak najdłuższego funkcjonowania w swoim środowisku rodzinnym i społecznym przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniej pomocy i usług wspierających.

Ogólnopolskie Wytyczne wskazują również, że lokalne plany deinstytucjonalizacji powinny obejmować:

- 1) diagnozę potrzeb mieszkańców,
- 2) analizę lokalnych zasobów,
- 3) rozwój usług środowiskowych,
- 4) wspieranie rodzin i opiekunów nieformalnych,
- 5) rozwój usług opiekuńczych i asystenckich,
- 6) rozwój mieszkań wspomaganych i treningowych,
- 7) rozwój działań profilaktycznych i środowiskowych,
- 8) rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej.

Wytyczne podkreślają również konieczność priorytetowego traktowania usług realizowanych w społeczności lokalnej przed usługami stacjonarnymi oraz rozwijania zindywidualizowanych form wsparcia dostosowanych do potrzeb mieszkańców.

Istotnym dokumentem regionalnym stanowiącym podstawę opracowania Programu jest „Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Łódzkiego na lata 2026–2027”, opracowany przez Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi.

Regionalny Plan stanowi kontynuację działań województwa łódzkiego w zakresie rozwoju usług społecznych i wdrażania procesu deinstytucjonalizacji. Dokument wskazuje główne kierunki zmian w systemie usług społecznych oraz określa ramy organizacyjne, edukacyjne i finansowe wspierające samorządy lokalne w rozwijaniu usług środowiskowych.

Regionalny Plan podkreśla, że deinstytucjonalizacja oznacza rozwój usług środowiskowych realizowanych w miejscu zamieszkania mieszkańców tak, aby zapewniały one możliwie najbardziej przyjazne i optymalne warunki zaspokajania potrzeb osób wymagających wsparcia. Dokument wskazuje jednocześnie konieczność przechodzenia od wsparcia instytucjonalnego do wsparcia realizowanego w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej.

Regionalny Plan wskazuje również, że lokalne i regionalne plany deinstytucjonalizacji powinny pozostawać spójne pod względem wartości, priorytetów i kierunków działania. Dokument pełni funkcję narzędzia wspierającego samorządy lokalne w planowaniu i rozwijaniu usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców.

Szczególne znaczenie w Regionalnym Planie przypisuje się rozwojowi:

- 1) usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania,
- 2) usług asystenckich,
- 3) teleopieki,
- 4) opieki wytchnieniowej,
- 5) wsparcia seniorów,
- 6) wsparcia osób z niepełnosprawnościami,
- 7) usług środowiskowych,
- 8) wsparcia rodzin i dzieci,
- 9) działań profilaktycznych i integracyjnych,
- 10) wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego.

Dokument regionalny podkreśla również znaczenie rozwijania współpracy pomiędzy samorządami, organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej oraz instytucjami działającymi na rzecz mieszkańców. Wskazuje także na potrzebę aktywizowania społeczności lokalnych oraz rozwijania partnerstw społecznych w procesie organizowania usług społecznych.

Ważnym elementem analizy dokumentów strategicznych są również lokalne dokumenty programowe i diagnostyczne, w szczególności:

- 1) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- 2) Ocena Zasobów Pomocy Społecznej,
- 3) sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- 4) lokalne programy społeczne i profilaktyczne,
- 5) dokumenty planistyczne Gminy Ręčno.

Dokumenty te pozwalają na identyfikację najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie gminy oraz określenie kierunków działań odpowiadających na lokalne potrzeby mieszkańców.

Szczególne znaczenie dla opracowania Programu miała Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, która umożliwiła analizę:

- 1) sytuacji demograficznej gminy,
- 2) struktury społecznej mieszkańców,

- 3) skali problemów społecznych,
- 4) zasobów instytucjonalnych,
- 5) dostępności usług społecznych,
- 6) potrzeb mieszkańców w zakresie wsparcia społecznego.

Istotnym źródłem informacji były również sprawozdania z działalności GOPS, które pozwoliły na analizę:

- 1) przyczyn korzystania z pomocy społecznej,
- 2) zakresu realizowanych usług,
- 3) liczby osób korzystających ze wsparcia,
- 4) potrzeb w zakresie rozwoju usług społecznych,
- 5) sytuacji osób starszych, rodzin i osób z niepełnosprawnościami.

Analiza dokumentów strategicznych pokazuje, że zarówno na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym, jak i lokalnym widoczna jest potrzeba rozwijania usług społecznych opartych na modelu środowiskowym i deinstytucjonalizacji wsparcia społecznego.

Wspólnymi kierunkami działań wskazywanymi w analizowanych dokumentach są przede wszystkim:

- 1) rozwój usług środowiskowych,
- 2) wspieranie samodzielności mieszkańców,
- 3) rozwój usług opiekuńczych i asystenckich,
- 4) rozwijanie wsparcia dla seniorów,
- 5) rozwój usług dla osób z niepełnosprawnościami,
- 6) wzmacnianie wsparcia rodzin,
- 7) rozwój profilaktyki społecznej i zdrowotnej,
- 8) przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- 9) aktywizacja społeczności lokalnej,
- 10) rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej.

Lokalny Program Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Ręčno pozostaje zgodny z kierunkami polityki społecznej określonymi w dokumentach

krajowych i regionalnych, jednocześnie uwzględniając lokalne potrzeby społeczne, specyfikę gminy oraz możliwości organizacyjne i instytucjonalne samorządu lokalnego.

2. Analiza zasobów środowiskowych

2.1 Analiza zasobów samorządowych

Realizacja lokalnej polityki społecznej oraz rozwój usług społecznych na terenie Gminy Ręčno opierają się przede wszystkim na potencjale instytucjonalnym samorządu lokalnego oraz jednostek organizacyjnych realizujących zadania publiczne na rzecz mieszkańców. Zasoby samorządowe stanowią podstawowy element lokalnego systemu wsparcia społecznego

i odgrywają kluczową rolę w organizowaniu usług społecznych, działań profilaktycznych oraz wsparcia środowiskowego dla mieszkańców.

Gmina Ręčno realizuje zadania z zakresu polityki społecznej poprzez jednostki organizacyjne oraz instytucje działające na rzecz mieszkańców w obszarze pomocy społecznej, edukacji, kultury, profilaktyki społecznej oraz aktywizacji lokalnej społeczności. Istotnym elementem lokalnego systemu wsparcia jest współpraca pomiędzy poszczególnymi instytucjami samorządowymi oraz koordynacja działań realizowanych na rzecz mieszkańców wymagających wsparcia.

Najważniejszą instytucją realizującą zadania z zakresu polityki społecznej na terenie gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ręcznie. GOPS odpowiada za realizację zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej oraz innych ustaw dotyczących wsparcia rodzin, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Do podstawowych zadań realizowanych przez GOPS należą:

- 1) praca socjalna,
- 2) przyznawanie świadczeń z pomocy społecznej,
- 3) realizacja usług opiekuńczych,
- 4) wspieranie rodzin,
- 5) realizacja świadczeń rodzinnych i wychowawczych,
- 6) przeciwdziałanie przemocy domowej,
- 7) wspieranie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami,
- 8) prowadzenie działań profilaktycznych i środowiskowych,
- 9) współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz mieszkańców.

GOPS pełni również ważną funkcję diagnostyczną i koordynacyjną w zakresie rozpoznawania problemów społecznych oraz organizowania wsparcia społecznego dostosowanego do potrzeb mieszkańców. Instytucja ta posiada doświadczenie w realizacji programów społecznych oraz współpracy z podmiotami zewnętrznymi, co stanowi istotny potencjał dla rozwoju usług społecznych i działań deinstytucjonalizacyjnych.

Istotnym zasobem samorządowym są również placówki oświatowe funkcjonujące na terenie gminy. Szkoły pełnią nie tylko funkcję edukacyjną, ale również wychowawczą, profilaktyczną i integracyjną. Stanowią ważne miejsce realizacji działań wspierających dzieci, młodzież i rodziny.

Placówki oświatowe uczestniczą między innymi w:

- 1) realizacji programów profilaktycznych,
- 2) działaniach wychowawczych,
- 3) przeciwdziałaniu przemocy i uzależnieniom,
- 4) wspieraniu dzieci z problemami emocjonalnymi i społecznymi,
- 5) organizowaniu zajęć dodatkowych i integracyjnych,
- 6) współpracy z rodzicami i instytucjami wspierającymi rodzinę.

Szkoły odgrywają szczególnie ważną rolę w zakresie wczesnego diagnozowania problemów dzieci i młodzieży oraz organizowania działań profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego, bezpieczeństwa i przeciwdziałania uzależnieniom.

Ważnym elementem lokalnych zasobów samorządowych są również instytucje kultury, które pełnią funkcję integracyjną, edukacyjną i aktywizującą społeczność lokalną. Działalność kulturalna i środowiskowa ma istotne znaczenie dla budowania aktywności społecznej mieszkańców, przeciwdziałania izolacji społecznej oraz wzmacniania więzi lokalnych.

Instytucje kultury mogą stanowić ważne miejsce realizacji:

- 1) działań integracyjnych,
- 2) aktywizacji seniorów,
- 3) zajęć dla dzieci i młodzieży,
- 4) działań międzypokoleniowych,
- 5) wydarzeń środowiskowych,
- 6) inicjatyw obywatelskich i społecznych.

Istotnym elementem zasobów samorządowych są również działania realizowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Komisja odpowiada za realizację lokalnej polityki profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom oraz wspierania rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.

Działania Komisji obejmują między innymi:

- 1) realizację programów profilaktycznych,
- 2) wspieranie działań edukacyjnych,
- 3) przeciwdziałanie uzależnieniom,
- 4) wspieranie działań skierowanych do dzieci i młodzieży,
- 5) współpracę z instytucjami pomocowymi i edukacyjnymi.

Ważnym zasobem samorządowym są również jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych działające na terenie gminy. OSP (OSP formalnie są organizacjami pozarządowymi) pełnią nie tylko funkcję związaną z bezpieczeństwem mieszkańców, ale również ważną rolę integracyjną i społeczną w środowisku lokalnym. Jednostki te często uczestniczą w organizacji wydarzeń lokalnych, działań integracyjnych oraz inicjatyw społecznych.

Istotnym elementem lokalnych zasobów są także zasoby infrastrukturalne pozostające w dyspozycji samorządu lokalnego. Obejmują one:

- 1) budynki użyteczności publicznej,
- 2) świetlice wiejskie,
- 3) obiekty sportowe i rekreacyjne,
- 4) przestrzenie przeznaczone do organizacji działań środowiskowych,
- 5) infrastrukturę edukacyjną i kulturalną.

Zasoby te mogą być wykorzystywane w procesie rozwijania usług społecznych, organizowania działań aktywizacyjnych oraz realizacji inicjatyw środowiskowych skierowanych do mieszkańców.

Analiza zasobów samorządowych wskazuje, że Gmina Ręczno posiada podstawowy potencjał instytucjonalny umożliwiający rozwijanie usług społecznych i działań środowiskowych. Jednocześnie widoczna jest potrzeba dalszego wzmacniania lokalnego systemu wsparcia społecznego, szczególnie w kontekście:

- 1) starzenia się społeczeństwa,
- 2) wzrostu liczby osób wymagających wsparcia,
- 3) rozwoju usług środowiskowych,
- 4) zwiększania dostępności wsparcia psychologicznego,
- 5) rozwoju usług opiekuńczych i asystenckich,
- 6) przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Istotnym wyzwaniem pozostaje również rozwijanie współpracy pomiędzy poszczególnymi instytucjami samorządowymi oraz zwiększanie koordynacji działań realizowanych na rzecz mieszkańców. Współczesne problemy społeczne mają bowiem charakter wielowymiarowy i wymagają działań interdyscyplinarnych oraz współpracy różnych podmiotów działających na poziomie lokalnym.

Ważnym kierunkiem rozwoju lokalnego systemu usług społecznych powinno być również zwiększanie aktywności środowiskowej instytucji samorządowych oraz rozwijanie działań realizowanych bezpośrednio w społeczności lokalnej. Szczęólnego znaczenia nabiera rozwój usług środowiskowych, profilaktycznych i aktywizacyjnych umożliwiających mieszkańcom funkcjonowanie w miejscu zamieszkania przy jednoczesnym zachowaniu możliwie największej samodzielności i aktywności społecznej.

2.2 Analiza zasobów pozarządowych

Istotnym elementem lokalnego systemu wsparcia społecznego na terenie Gminy Ręčno są organizacje pozarządowe, grupy nieformalne oraz lokalne inicjatywy społeczne działające na rzecz mieszkańców. Zasoby pozarządowe pełnią ważną funkcję integracyjną, aktywizującą i wspierającą społeczność lokalną, a ich działalność stanowi istotne uzupełnienie działań realizowanych przez samorząd i instytucje publiczne.

W społecznościach wiejskich organizacje społeczne bardzo często opierają swoją działalność na lokalnych więziach społecznych, aktywności mieszkańców oraz zaangażowaniu społecznym osób działających na rzecz swojej miejscowości i społeczności lokalnej. Ich funkcjonowanie ma szczególne znaczenie w kontekście budowania kapitału społecznego, wzmacniania integracji mieszkańców oraz rozwijania aktywności obywatelskiej. Na terenie Gminy Ręčno funkcjonują organizacje i podmioty prowadzące działalność społeczną, kulturalną, integracyjną i środowiskową. Ważną rolę odgrywają przede wszystkim:

- 1) koła gospodyń wiejskich,
- 2) jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych,
- 3) organizacje religijne i parafialne,
- 4) stowarzyszenia lokalne,
- 5) kluby sportowe,
- 6) grupy nieformalne i inicjatywy mieszkańców.

Szczęólnie istotną rolę społeczną w środowisku lokalnym pełnią koła gospodyń wiejskich. Organizacje te od wielu lat stanowią ważny element integracji społecznej na terenach wiejskich oraz aktywizacji mieszkańców, szczególnie kobiet i osób starszych. Koła gospodyń wiejskich angażują się w:

- 1) organizację wydarzeń lokalnych,
- 2) działania integracyjne,
- 3) podtrzymywanie tradycji lokalnych,
- 4) aktywizację mieszkańców,
- 5) działania kulturalne i edukacyjne,
- 6) inicjatywy międzypokoleniowe.

Działalność kół gospodyń wiejskich ma istotne znaczenie dla budowania więzi społecznych oraz przeciwdziałania izolacji społecznej mieszkańców. Organizacje te mogą również stanowić ważnego partnera w realizacji działań środowiskowych i usług społecznych skierowanych do seniorów, rodzin oraz osób wymagających wsparcia.

Ważnym elementem zasobów pozarządowych są również jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. OSP pełnią nie tylko funkcję związaną z bezpieczeństwem mieszkańców, ale również odgrywają istotną rolę społeczną i integracyjną w środowisku lokalnym. Jednostki te często stanowią jedne z najbardziej aktywnych organizacji funkcjonujących na terenach wiejskich.

OSP angażują się między innymi w:

- 1) organizację wydarzeń lokalnych,
- 2) działania integracyjne i środowiskowe,
- 3) wspieranie inicjatyw społecznych,
- 4) aktywizację mieszkańców,
- 5) działania edukacyjne i profilaktyczne,
- 6) pomoc mieszkańcom w sytuacjach kryzysowych.

Istotną rolę w lokalnym systemie wsparcia społecznego pełnią również parafie i organizacje religijne. W społecznościach wiejskich działalność parafialna ma często ważny wymiar integracyjny i wspierający. Organizacje religijne uczestniczą w:

- działaniach charytatywnych,
- wspieraniu osób starszych i samotnych,
- organizowaniu pomocy rzeczowej,
- integracji społeczności lokalnej,
- działaniach wychowawczych i profilaktycznych,
- wspieraniu rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Ważnym zasobem społecznym są także grupy nieformalne oraz oddolne inicjatywy mieszkańców. W społecznościach lokalnych duże znaczenie mają działania oparte na

sąsiedzkiej współpracy, wzajemnej pomocy oraz aktywności mieszkańców angażujących się w sprawy lokalne.

Tego rodzaju inicjatywy mogą obejmować:

- 1) pomoc sąsiedzką,
- 2) działania integracyjne,
- 3) wspólne inicjatywy społeczne,
- 4) organizację wydarzeń lokalnych,
- 5) wsparcie osób starszych i samotnych,
- 6) działania na rzecz dzieci i młodzieży.

Istotnym elementem potencjału pozarządowego gminy są również organizacje i grupy zajmujące się działalnością sportową i rekreacyjną. Aktywność sportowa i rekreacyjna pełni ważną funkcję społeczną, profilaktyczną i integracyjną, szczególnie w odniesieniu do dzieci i młodzieży.

Działalność organizacji pozarządowych i środowisk lokalnych ma istotne znaczenie w procesie rozwoju usług społecznych i działań deinstytucjonalizacyjnych. Organizacje społeczne mogą skutecznie wspierać realizację działań:

- 1) aktywizacyjnych,
- 2) integracyjnych,
- 3) środowiskowych,
- 4) profilaktycznych,
- 5) opiekuńczych,
- 6) edukacyjnych.

Współczesna polityka społeczna coraz większy nacisk kładzie na rozwijanie partnerstw lokalnych oraz angażowanie organizacji społecznych w realizację usług społecznych. Organizacje pozarządowe często posiadają większą elastyczność działania oraz możliwość szybkiego reagowania na potrzeby mieszkańców.

Istotnym potencjałem organizacji pozarządowych jest również ich zakorzenienie w społeczności lokalnej oraz znajomość lokalnych problemów i potrzeb mieszkańców. Dzięki temu organizacje społeczne mogą skutecznie docierać do osób wymagających wsparcia oraz budować lokalne sieci pomocy środowiskowej.

Organizacje pozarządowe oraz lokalne środowiska społeczne mogą stanowić istotny element procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, szczególnie w zakresie:

- 1) organizowania wsparcia środowiskowego,
- 2) przeciwdziałania samotności i wykluczeniu społecznemu,

- 3) aktywizacji seniorów,
- 4) wspierania rodzin,
- 5) działań profilaktycznych,
- 6) rozwijania usług sąsiedzkich i wolontariackich.

Analiza zasobów pozarządowych pokazuje, że Gmina Ręčno posiada istotny potencjał społeczny oparty na aktywności lokalnych organizacji i społeczności lokalnej. Potencjał ten może stanowić ważny element rozwoju nowoczesnych usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym oraz wzmocnienia lokalnego systemu wsparcia mieszkańców.

2.3 Analiza zasobów komercyjnych

Istotnym elementem lokalnego systemu wsparcia społecznego są również zasoby komercyjne funkcjonujące na terenie Gminy Ręčno oraz w jej otoczeniu. Podmioty prywatne świadczące usługi zdrowotne, rehabilitacyjne, opiekuńcze, transportowe czy edukacyjne mogą stanowić ważne uzupełnienie działań realizowanych przez samorząd oraz organizacje społeczne. Współczesny model polityki społecznej coraz częściej zakłada współpracę sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego w zakresie organizowania usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców.

Na terenach wiejskich zasoby komercyjne są zazwyczaj mniej rozwinięte niż w dużych miastach, jednak ich znaczenie systematycznie wzrasta wraz ze zmianami demograficznymi oraz rosnącym zapotrzebowaniem mieszkańców na usługi zdrowotne, rehabilitacyjne i opiekuńcze.

W kontekście rozwoju usług społecznych istotną rolę mogą odgrywać również podmioty ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstwa społeczne realizujące działalność o charakterze usługowym i społecznym. Współczesna polityka społeczna coraz częściej wskazuje na potrzebę rozwijania usług społecznych realizowanych przy współudziale sektora ekonomii społecznej.

Podmioty ekonomii społecznej mogą uczestniczyć między innymi w:

- 1) realizacji usług opiekuńczych,
- 2) organizowaniu usług sąsiedzkich,
- 3) prowadzeniu działań aktywizacyjnych,

- 4) wspieraniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- 5) organizowaniu usług integracyjnych i środowiskowych.

Analiza zasobów komercyjnych wskazuje jednak również na ograniczenia charakterystyczne dla terenów wiejskich. Problemy dotyczą przede wszystkim:

- 1) ograniczonej liczby podmiotów świadczących specjalistyczne usługi,
- 2) mniejszej dostępności usług rehabilitacyjnych i zdrowotnych,
- 3) ograniczonego rynku usług społecznych,
- 4) barier transportowych,
- 5) niższej dostępności usług specjalistycznych niż w większych miastach,
- 6) ograniczonych możliwości finansowych części mieszkańców w korzystaniu z usług prywatnych.

Istotnym wyzwaniem pozostaje również dostępność cenowa usług komercyjnych. Część mieszkańców, szczególnie seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami oraz rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, może mieć ograniczone możliwości korzystania z odpłatnych usług prywatnych.

Jednocześnie zasoby komercyjne mogą stanowić ważne uzupełnienie lokalnego systemu usług społecznych, szczególnie w obszarach, gdzie dostępność usług publicznych jest ograniczona lub niewystarczająca wobec potrzeb mieszkańców.

Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami prywatnymi może przyczyniać się do:

- 1) zwiększenia dostępności usług społecznych,
- 2) rozwoju usług środowiskowych,
- 3) poprawy dostępności rehabilitacji i usług zdrowotnych,
- 4) rozwoju usług opiekuńczych,
- 5) zwiększenia dostępności transportu dla osób wymagających wsparcia,
- 6) aktywizacji społecznej mieszkańców.

W kontekście procesu deinstytucjonalizacji szczególnego znaczenia nabiera rozwijanie lokalnych partnerstw pomiędzy sektorem publicznym, społecznym i prywatnym. Współpraca

ta może umożliwiać bardziej kompleksowe odpowiadanie na potrzeby mieszkańców oraz rozwijanie nowoczesnych usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym.

Analiza zasobów komercyjnych pokazuje, że mimo ograniczeń charakterystycznych dla gmin wiejskich sektor prywatny może stanowić istotny element lokalnego systemu wsparcia społecznego oraz ważnego partnera w procesie rozwoju usług społecznych i działań deinstytucjonalizacyjnych na terenie Gminy Ręčno.

3. Analiza potrzeb w zakresie realizacji usług społecznych

3.1 Potrzeby w obszarze wsparcia osób starszych

Analiza sytuacji społecznej Gminy Ręčno wskazuje, że jednym z najważniejszych wyzwań społecznych gminy jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Z danych zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej wynika, że osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią aż 49,1% mieszkańców gminy. Oznacza to, że niemal co drugi mieszkaniec Gminy Ręčno jest osobą starszą, co bezpośrednio wpływa na konieczność rozwoju lokalnego systemu usług społecznych i zdrowotnych.

Wyniki badań społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców potwierdzają, że problemy seniorów są jednymi z najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie gminy. Respondenci najczęściej wskazywali:

- 1) ograniczony dostęp do rehabilitacji i opieki zdrowotnej – 82 wskazania,
- 2) samotność i izolację społeczną – 66 wskazań,
- 3) problemy finansowe – 59 wskazań,
- 4) brak pomocy i wsparcia ze strony rodziny – 42 wskazania,
- 5) brak ośrodków wsparcia dla seniorów – 36 wskazań,
- 6) brak aktywności społecznej – 32 wskazania.

Wyniki diagnozy pokazują, że najważniejszym problemem seniorów w Gminie Ręčno jest ograniczona dostępność rehabilitacji oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej. Problem ten ma szczególne znaczenie na terenach wiejskich, gdzie mieszkańcy mają utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów oraz usług rehabilitacyjnych. W praktyce oznacza to konieczność dojazdu do większych miejscowości, co dla wielu seniorów stanowi istotną barierę zdrowotną i organizacyjną.

Istotnym problemem społecznym jest również samotność osób starszych. Ponad 66 mieszkańców wskazało izolację społeczną seniorów jako jeden z najważniejszych problemów tej grupy mieszkańców. Zjawisko to związane jest między innymi z:

- 1) starzeniem się jednoosobowych gospodarstw domowych,
- 2) ograniczoną mobilnością seniorów,
- 3) osłabieniem więzi społecznych,
- 4) migracją młodszych mieszkańców poza teren gminy,
- 5) ograniczoną ofertą aktywizacyjną dla osób starszych.

Diagnoza wskazuje również na potrzebę rozwoju usług środowiskowych umożliwiających seniorom pozostawanie w miejscu zamieszkania. Z danych GOPS wynika, że w 2025 roku usługami opiekuńczymi objęto 10 osób, a koszty realizacji usług wyniosły ponad 147 tys. zł. Jednocześnie aż 10 mieszkańców gminy przebywało w domach pomocy społecznej, co generowało koszty przekraczające 452 tys. zł rocznie.

Dane te pokazują, że rozwój usług środowiskowych i opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania może stanowić istotną alternatywę dla kosztownych form opieki instytucjonalnej. Szczególnego znaczenia nabiera więc rozwijanie:

- 1) usług opiekuńczych,
- 2) usług sąsiedzkich,
- 3) teleopieki,
- 4) opieki wytchnieniowej,
- 5) wsparcia środowiskowego,
- 6) działań aktywizacyjnych i integracyjnych.

Istotną potrzebą wskazywaną zarówno w diagnozie społecznej, jak i w Sprawozdaniu GOPS, jest również utworzenie placówki wsparcia dla seniorów. Wśród rekomendacji GOPS wskazano potrzebę rozważenia utworzenia na terenie gminy klubu seniora ze względu na starzejące się społeczeństwo oraz potrzeby osób starszych i chorych.

Potrzeba rozwoju usług senioralnych znajduje również potwierdzenie w Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Łódzkiego, który wskazuje konieczność rozwijania usług środowiskowych, teleopieki, usług opiekuńczych oraz działań przeciwdziałających samotności seniorów.

Analiza potrzeb osób starszych wskazuje, że lokalny system wsparcia powinien koncentrować się przede wszystkim na:

- 1) zwiększaniu dostępności usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych,
- 2) rozwijaniu usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- 3) przeciwdziałaniu samotności seniorów,
- 4) aktywizacji społecznej osób starszych,

- 5) rozwoju działań integracyjnych,
- 6) wspieraniu rodzin opiekujących się seniorami,
- 7) rozwijaniu środowiskowych form wsparcia.

Rozwój usług dla seniorów będzie jednym z kluczowych kierunków lokalnej polityki społecznej oraz procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie Gminy Ręczno.

3.2 Potrzeby w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami

Osoby z niepełnosprawnościami stanowią jedną z najważniejszych grup wymagających wsparcia społecznego na terenie Gminy Ręczno. Analiza danych zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej, Sprawozdaniu GOPS oraz wyników badań społecznych wskazuje, że potrzeby tej grupy mieszkańców mają charakter wielowymiarowy i obejmują zarówno obszar zdrowotny, rehabilitacyjny i opiekuńczy, jak również społeczny, zawodowy oraz psychologiczny.

Ze Sprawozdania GOPS wynika, że niepełnosprawność była jedną z najczęstszych przyczyn korzystania mieszkańców z pomocy społecznej. W 2025 roku z tego powodu wsparciem objęto 24 rodziny, w których funkcjonowało 47 osób. Dodatkowo 19 rodzin korzystało z pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Dane te pokazują, że problemy zdrowotne oraz niepełnosprawność należą do głównych problemów społecznych występujących na terenie gminy.

Wyniki badań społecznych potwierdzają wysoką skalę potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Respondenci jako najważniejsze problemy tej grupy mieszkańców wskazywali przede wszystkim:

- 1) ograniczony dostęp do rehabilitacji i opieki zdrowotnej – 86 wskazania,
- 2) problemy finansowe – 36 wskazań,
- 3) brak ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami – 36 wskazań,
- 4) niską aktywność zawodową – 32 wskazania,
- 5) niską aktywność społeczną – 28 wskazania,
- 6) samotność i izolację społeczną – 26 wskazań,
- 7) brak odpowiednio dostosowanych miejsc pracy – 24 wskazania,
- 8) bariery architektoniczne w przestrzeni publicznej – 20 wskazań.

Najważniejszym problemem wskazywanym przez mieszkańców jest ograniczona dostępność rehabilitacji oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej. Problem ten ma szczególne znaczenie w gminach wiejskich, gdzie mieszkańcy mają utrudniony dostęp do usług rehabilitacyjnych, lekarzy specjalistów oraz placówek terapeutycznych. Dla osób

z niepełnosprawnościami oznacza to często konieczność regularnych dojazdów do większych miejscowości, co generuje dodatkowe trudności organizacyjne i finansowe.

Istotnym problemem społecznym jest również ograniczona dostępność usług środowiskowych i form aktywizacji społecznej dla osób z niepełnosprawnościami. Wyniki badań wskazują na potrzebę rozwoju lokalnych form wsparcia umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami większe uczestnictwo w życiu społecznym oraz ograniczających ryzyko izolacji społecznej.

Szczególnie ważnym elementem lokalnego systemu wsparcia jest funkcjonująca na terenie Ręczna filia Warsztatu Terapii Zajęciowej, prowadząca aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami w stopniu umiarkowanym i znacznym. Funkcjonowanie tej placówki stanowi istotny zasób środowiskowy gminy, jednak skala potrzeb mieszkańców wskazuje na konieczność dalszego rozwijania działań aktywizacyjnych i integracyjnych.

Istotnym kierunkiem wsparcia osób z niepełnosprawnościami są również usługi asystenckie oraz opieka wytchnieniowa. Gmina Ręčno realizowała w 2025 roku program „Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością”, z którego skorzystało 12 mieszkańców gminy. W ramach programu zrealizowano 4910 godzin wsparcia o wartości ponad 256 tys. zł. Ponadto realizowano program „Opieka wytchnieniowa”, którym objęto 3 mieszkańców, w tym rodzinę z dzieckiem z niepełnosprawnością. Dane te pokazują, że na terenie gminy istnieje realne zapotrzebowanie na rozwijanie usług wspierających zarówno osoby z niepełnosprawnościami, jak i ich opiekunów.

Wyniki diagnozy wskazują również na potrzebę zwiększenia wsparcia rodzin opiekujących się osobami zależnymi. Rodziny te często doświadczają:

- 1) przeciążenia obowiązkami opiekuńczymi,
- 2) problemów finansowych,
- 3) ograniczenia aktywności zawodowej,
- 4) trudności psychologicznych,
- 5) izolacji społecznej.

W związku z tym szczególnego znaczenia nabiera rozwijanie:

- 1) usług asystenckich,
- 2) opieki wytchnieniowej,
- 3) wsparcia psychologicznego,
- 4) poradnictwa specjalistycznego,
- 5) usług środowiskowych realizowanych w miejscu zamieszkania.

Ważnym problemem wskazywanym przez mieszkańców są również bariery architektoniczne oraz ograniczona dostępność przestrzeni publicznej. Respondenci zwracali uwagę zarówno na bariery w przestrzeni publicznej, jak i w mieszkaniach osób z niepełnosprawnościami. Problem ten ogranicza samodzielność mieszkańców oraz utrudnia korzystanie z usług publicznych i społecznych.

Dodatkowo w Sprawozdaniu GOPS wskazano potrzebę likwidacji barier architektonicznych w siedzibie Ośrodka Pomocy Społecznej, w tym brak podjazdu dla osób z ograniczoną mobilnością. Pokazuje to, że potrzeby związane z dostępnością infrastruktury dotyczą również instytucji publicznych funkcjonujących na terenie gminy.

Analiza potrzeb wskazuje również na konieczność rozwoju wsparcia psychologicznego i społecznego dla osób z niepełnosprawnościami. Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Łódzkiego wskazuje na niewystarczającą dostępność pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dla osób z niepełnosprawnościami oraz konieczność rozwijania środowiskowych form wsparcia.

Dokument regionalny podkreśla również potrzebę:

- 1) rozwijania usług asystenckich,
- 2) zwiększania dostępności rehabilitacji,
- 3) rozwijania wsparcia środowiskowego,
- 4) aktywizacji społecznej i zawodowej,
- 5) integracji usług społecznych i zdrowotnych,
- 6) rozwijania mieszkań wspomaganych i treningowych.

Analiza potrzeb osób z niepełnosprawnościami wskazuje, że lokalny system wsparcia powinien koncentrować się przede wszystkim na:

- 1) zwiększaniu dostępności rehabilitacji i usług zdrowotnych,
- 2) rozwijaniu usług asystenckich,
- 3) rozwoju opieki wytchnieniowej,
- 4) wspieraniu rodzin i opiekunów,
- 5) przeciwdziałaniu izolacji społecznej,
- 6) aktywizacji społecznej i zawodowej,
- 7) likwidacji barier architektonicznych,
- 8) rozwijaniu środowiskowych form wsparcia.

Rozwój usług skierowanych do osób z niepełnosprawnościami będzie jednym z kluczowych elementów procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Ręčno oraz istotnym kierunkiem rozwoju lokalnej polityki społecznej w kolejnych latach.

3.3 Potrzeby w obszarze wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego

Problemy zdrowia psychicznego stanowią jedno z najważniejszych współczesnych wyzwań społecznych i zdrowotnych. Analiza wyników badań społecznych przeprowadzonych na terenie Gminy Ręčno, danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz zapisów Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji wskazuje, że potrzeby mieszkańców w zakresie wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego systematycznie wzrastają i wymagają rozwoju lokalnego systemu pomocy środowiskowej.

Problemy zdrowia psychicznego dotyczą obecnie różnych grup mieszkańców – dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów oraz rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych. Wpływ na pogarszającą się kondycję psychiczną mieszkańców mają między innymi:

- 1) samotność i izolacja społeczna,
- 2) problemy rodzinne,
- 3) uzależnienia,
- 4) trudności ekonomiczne,
- 5) przewlekły stres,
- 6) ograniczona dostępność specjalistycznej pomocy psychologicznej,
- 7) osłabienie więzi społecznych.

Wyniki badań społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Ręčno pokazują, że problemy zdrowia psychicznego są coraz bardziej zauważalne w lokalnej społeczności. Respondenci wskazywali przede wszystkim na:

- 1) wzrost problemów emocjonalnych dzieci i młodzieży,
- 2) samotność seniorów,
- 3) problemy uzależnień,
- 4) przemoc domową,
- 5) brak dostępu do psychologa i psychiatry,
- 6) trudności rodzinne i wychowawcze.

W badaniach mieszkańcy wskazywali również potrzebę zwiększenia dostępności pomocy psychologicznej oraz działań profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży i rodzin. Szczególnie często podkreślano problem ograniczonego dostępu do specjalistów zdrowia psychicznego na terenach wiejskich.

Istotnym problemem społecznym pozostaje samotność i izolacja społeczna mieszkańców, szczególnie osób starszych. W analizie problemów seniorów mieszkańcy jako jeden z najważniejszych problemów wskazywali samotność i izolację społeczną – 66 wskazań. Zjawisko to ma bezpośredni wpływ na pogorszenie kondycji psychicznej mieszkańców oraz zwiększa ryzyko depresji, wycofania społecznego i kryzysów emocjonalnych.

Problemy zdrowia psychicznego widoczne są również wśród dzieci i młodzieży. W badaniach mieszkańcy zwracali uwagę na:

- 1) problemy emocjonalne dzieci,
- 2) uzależnienia od Internetu i urządzeń cyfrowych,
- 3) agresję i przemoc rówieśniczą,
- 4) problemy wychowawcze,
- 5) osłabienie relacji rodzinnych.

Współczesne problemy dzieci i młodzieży coraz częściej mają charakter psychologiczny

i emocjonalny, dlatego istotnego znaczenia nabiera rozwijanie działań profilaktycznych oraz zwiększanie dostępności pomocy psychologicznej w środowisku lokalnym i szkolnym.

Z danych GOPS wynika również, że istotnym problemem społecznym na terenie gminy pozostają uzależnienia oraz przemoc domowa. Problemy te często współwystępują z kryzysami psychicznymi oraz trudnościami emocjonalnymi mieszkańców. W 2025 roku pomocą społeczną objęto rodziny dotknięte problemem alkoholowym oraz przemocą domową. Uzależnienia oraz problemy rodzinne wpływają negatywnie na:

- 1) funkcjonowanie rodzin,
- 2) rozwój dzieci,
- 3) kondycję psychiczną mieszkańców,
- 4) relacje społeczne,
- 5) poczucie bezpieczeństwa.

W związku z tym konieczne jest rozwijanie działań:

- 1) profilaktycznych,
- 2) terapeutycznych,
- 3) edukacyjnych,
- 4) wspierających rodziny,
- 5) przeciwdziałających przemocy i uzależnieniom.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Łódzkiego wskazuje, że jednym z najważniejszych problemów współczesnej polityki społecznej jest niewystarczająca dostępność środowiskowego wsparcia psychologicznego

i psychiatrycznego, szczególnie na terenach wiejskich.

Dokument regionalny podkreśla konieczność rozwijania:

- 1) poradnictwa psychologicznego,
- 2) środowiskowych form wsparcia psychicznego,
- 3) działań profilaktycznych,
- 4) wsparcia dzieci i młodzieży,
- 5) programów przeciwdziałania uzależnieniom,
- 6) działań integracyjnych przeciwdziałających samotności i wykluczeniu społecznemu.

W kontekście Gminy Ręčno szczególnego znaczenia nabiera rozwijanie lokalnych form wsparcia psychologicznego dostępnych możliwie najbliżej miejsca zamieszkania mieszkańców. Obecnie mieszkańcy często zmuszeni są do korzystania z usług specjalistycznych poza terenem gminy, co stanowi istotną barierę organizacyjną i finansową.

Istotną potrzebą pozostaje również rozwijanie działań środowiskowych i integracyjnych przeciwdziałających izolacji społecznej mieszkańców. Szczególnego znaczenia nabierają:

- 1) działania aktywizujące seniorów,
- 2) integracja społeczności lokalnej,
- 3) rozwijanie lokalnych miejsc spotkań mieszkańców,
- 4) działania międzypokoleniowe,
- 5) wspieranie aktywności społecznej mieszkańców.

Analiza potrzeb wskazuje również na konieczność rozwijania współpracy pomiędzy:

- 1) pomocą społeczną,
- 2) szkołami,
- 3) ochroną zdrowia,
- 4) organizacjami społecznymi,
- 5) instytucjami kultury,
- 6) Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Problemy zdrowia psychicznego mają bowiem charakter wielowymiarowy i wymagają działań interdyscyplinarnych oraz współpracy różnych instytucji działających na rzecz mieszkańców. Analiza potrzeb w obszarze wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego

wskazuje, że lokalny system usług społecznych powinien koncentrować się przede wszystkim na:

- 1) zwiększaniu dostępności pomocy psychologicznej,
- 2) rozwijaniu profilaktyki zdrowia psychicznego,
- 3) wspieraniu dzieci i młodzieży,
- 4) przeciwdziałaniu samotności i izolacji społecznej,
- 5) rozwijaniu działań integracyjnych i środowiskowych,
- 6) wspieraniu rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych,
- 7) przeciwdziałaniu uzależnieniom i przemocy,
- 8) rozwijaniu współpracy międzyinstytucjonalnej.

Rozwój środowiskowego systemu wsparcia psychicznego będzie jednym z istotnych kierunków procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz ważnym elementem budowania nowoczesnej polityki społecznej na terenie Gminy Ręczno.

3.4 Potrzeby w obszarze wsparcia dziecka i rodziny

Rodzina stanowi podstawowe środowisko życia, wychowania i rozwoju dziecka oraz najważniejszy element lokalnego systemu wsparcia społecznego. Analiza wyników badań społecznych przeprowadzonych na terenie Gminy Ręczno, danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Oceny Zasobów Pomocy Społecznej wskazuje, że rodziny coraz częściej doświadczają problemów wychowawczych, emocjonalnych i społecznych wymagających rozwijania lokalnego systemu wsparcia środowiskowego.

Współczesne przemiany społeczne, ekonomiczne i kulturowe wpływają na funkcjonowanie rodzin oraz realizację funkcji wychowawczych i opiekuńczych. Coraz większego znaczenia nabierają problemy związane z:

- 1) osłabieniem więzi rodzinnych,
- 2) problemami emocjonalnymi dzieci i młodzieży,
- 3) uzależnieniami behawioralnymi,
- 4) trudnościami wychowawczymi,
- 5) przemocą i agresją,
- 6) ograniczoną aktywnością społeczną dzieci i młodzieży,
- 7) problemami zdrowia psychicznego młodych mieszkańców.

Wyniki badań społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Ręczno pokazują, że problemy dzieci i młodzieży są jednymi z najczęściej dostrzeganych problemów

społecznych na terenie gminy. Respondenci jako najważniejsze problemy dzieci i młodzieży wskazywali przede wszystkim:

- 1) uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych – 92 wskazania,
- 2) brak miejsc spędzania wolnego czasu – 79 wskazań,
- 3) brak zainteresowania ze strony rodziców – 62 wskazania,
- 4) problemy emocjonalne dzieci i młodzieży – 59 wskazań,
- 5) agresję i przemoc rówieśniczą – 54 wskazania,
- 6) uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych – 48 wskazania,
- 7) ograniczoną ofertę zajęć pozalekcyjnych – 44 wskazania.

Najczęściej wskazywanym problemem są uzależnienia behawioralne związane z nadmiernym korzystaniem z Internetu, telefonów i mediów społecznościowych. Problem ten został wskazany przez 92 respondentów. Wyniki diagnozy pokazują, że mieszkańcy dostrzegają negatywny wpływ nowych technologii na funkcjonowanie dzieci i młodzieży, relacje rodzinne oraz aktywność społeczną młodych mieszkańców.

Istotnym problemem społecznym jest również brak odpowiedniej oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. Aż 78 mieszkańców wskazało brak miejsc i form aktywności jako jeden z najważniejszych problemów młodych mieszkańców. Problem ten może prowadzić do:

- 1) ograniczenia aktywności społecznej dzieci i młodzieży,
- 2) izolacji społecznej,
- 3) wzrostu ryzyka uzależnień,
- 4) problemów wychowawczych,
- 5) ograniczenia integracji społecznej młodych mieszkańców.

W związku z tym istotnego znaczenia nabiera rozwijanie lokalnej oferty:

- 1) zajęć pozalekcyjnych,
- 2) działań sportowych i rekreacyjnych,
- 3) inicjatyw środowiskowych,
- 4) zajęć integracyjnych i edukacyjnych,
- 5) miejsc aktywności dzieci i młodzieży.

Wyniki badań pokazują również narastające problemy emocjonalne dzieci i młodzieży. Respondenci wskazywali między innymi na:

- 1) trudności emocjonalne,
- 2) agresję i przemoc rówieśniczą,

- 3) problemy wychowawcze,
- 4) osłabienie relacji rodzinnych,
- 5) brak wsparcia ze strony rodziców.

Problemy zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży są obecnie jednym z najważniejszych wyzwań społecznych również na poziomie lokalnym. W związku z tym konieczne jest rozwijanie wsparcia psychologicznego oraz działań profilaktycznych skierowanych zarówno do dzieci, jak i rodziców.

Istotnym problemem społecznym pozostaje również ograniczona wydolność części rodzin w zakresie realizacji funkcji wychowawczych i opiekuńczych. W badaniach mieszkańcy zwracali uwagę na brak zainteresowania rodziców dziećmi oraz problemy wychowawcze występujące w części rodzin.

Z danych GOPS wynika, że w 2025 roku wsparciem asystenta rodziny objęto rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze. Pokazuje to, że na terenie gminy występują rodziny wymagające specjalistycznego wsparcia w zakresie funkcjonowania wychowawczego i społecznego.

Istotnym problemem społecznym pozostają również uzależnienia i przemoc domowa wpływające negatywnie na sytuację dzieci i rodzin. Dane GOPS wskazują, że problem alkoholowy oraz przemoc należą do przyczyn korzystania mieszkańców z pomocy społecznej. Problemy te mogą prowadzić do:

- 1) zaburzenia funkcjonowania rodzin,
- 2) pogorszenia relacji rodzinnych,
- 3) problemów emocjonalnych dzieci,
- 4) trudności wychowawczych,
- 5) wykluczenia społecznego rodzin.

W związku z tym szczególnego znaczenia nabiera rozwijanie:

- 1) działań profilaktycznych,
- 2) poradnictwa rodzinnego,
- 3) wsparcia psychologicznego,
- 4) programów przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy,
- 5) działań integracyjnych i środowiskowych.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Łódzkiego wskazuje, że jednym z kluczowych kierunków polityki społecznej jest rozwijanie środowiskowego wsparcia dziecka i rodziny oraz wzmacnianie działań profilaktycznych realizowanych w społeczności lokalnej.

Dokument regionalny podkreśla konieczność:

- 1) rozwijania wsparcia psychologicznego,
- 2) wzmacniania kompetencji wychowawczych rodziców,
- 3) rozwijania placówek wsparcia dziennego,
- 4) zwiększania dostępności działań profilaktycznych,
- 5) wspierania rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze,
- 6) przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy.

W kontekście Gminy Ręčno istotnego znaczenia nabiera również rozwijanie działań integracyjnych i środowiskowych wzmacniających więzi rodzinne oraz aktywność społeczną mieszkańców. Ważnym kierunkiem działań powinno być tworzenie lokalnych warunków sprzyjających:

- 1) aktywnemu spędzaniu czasu wolnego,
- 2) integracji dzieci i młodzieży,
- 3) budowaniu relacji rodzinnych,
- 4) rozwijaniu zainteresowań młodych mieszkańców,
- 5) przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu dzieci i rodzin.

Analiza potrzeb w obszarze wsparcia dziecka i rodziny wskazuje, że lokalny system usług społecznych powinien koncentrować się przede wszystkim na:

- 1) rozwijaniu wsparcia psychologicznego,
- 2) wzmacnianiu kompetencji wychowawczych rodziców,
- 3) rozwijaniu oferty zajęć dla dzieci i młodzieży,
- 4) przeciwdziałaniu uzależnieniom behawioralnym,
- 5) wspieraniu rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze,
- 6) rozwijaniu działań profilaktycznych,
- 7) przeciwdziałaniu przemocy i agresji,
- 8) rozwijaniu działań integracyjnych i środowiskowych.

Rozwój środowiskowego systemu wsparcia dziecka i rodziny będzie jednym z kluczowych elementów procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz ważnym kierunkiem lokalnej polityki społecznej Gminy Ręčno w kolejnych latach.

3.5 Potrzeby w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i bezdomnością

Wykluczenie społeczne stanowi jeden z najważniejszych problemów współczesnej polityki społecznej i dotyczy osób oraz rodzin, które z różnych przyczyn mają ograniczone możliwości uczestnictwa w życiu społecznym, zawodowym i obywatelskim. Analiza danych zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej, Sprawozdaniu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz wyników badań społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Ręčno wskazuje, że problemy związane z ubóstwem, bezrobociem, chorobą, niepełnosprawnością, samotnością czy uzależnieniami nadal pozostają istotnym wyzwaniem społecznym na terenie gminy.

Z danych GOPS wynika, że mieszkańcy korzystający z pomocy społecznej najczęściej wymagali wsparcia z powodu:

- 1) ubóstwa,
- 2) bezrobocia,
- 3) niepełnosprawności,
- 4) długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- 5) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- 6) problemów alkoholowych,
- 7) przemocy domowej.

Dane te pokazują, że problemy społeczne występujące na terenie Gminy Ręčno mają charakter wielowymiarowy i często współwystępują ze sobą. Trudna sytuacja materialna bardzo często łączy się z problemami zdrowotnymi, uzależnieniami, ograniczoną aktywnością zawodową czy problemami rodzinnymi.

Wyniki badań społecznych potwierdzają, że mieszkańcy dostrzegają istotne problemy związane z wykluczeniem społecznym oraz ograniczoną aktywnością części mieszkańców. Respondenci wskazywali między innymi na:

- 1) problemy finansowe rodzin,
- 2) bezrobocie,
- 3) samotność mieszkańców,
- 4) ograniczoną aktywność społeczną,
- 5) uzależnienia,
- 6) brak perspektyw dla części mieszkańców,
- 7) problemy osób starszych i osób z niepełnosprawnościami,
- 8) ograniczony dostęp do specjalistycznych usług społecznych.

Wyniki diagnozy pokazują również, że szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym są:

- 1) osoby starsze,
- 2) osoby samotne,
- 3) osoby z niepełnosprawnościami,
- 4) osoby przewlekłe chore,
- 5) rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej,
- 6) osoby uzależnione,
- 7) osoby długotrwale bezrobotne.

Jednym z najważniejszych problemów społecznych pozostaje trudna sytuacja ekonomiczna części mieszkańców. Problemy finansowe wskazywane były w badaniach jako istotny problem zarówno osób starszych, rodzin, jak i osób z niepełnosprawnościami.

Problemy ekonomiczne mogą prowadzić do:

- 1) ograniczenia możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych,
- 2) pogorszenia warunków mieszkaniowych,
- 3) ograniczenia dostępu do leczenia i rehabilitacji,
- 4) wycofania społecznego,
- 5) pogorszenia kondycji psychicznej,
- 6) uzależnienia od systemu pomocy społecznej.

W związku z tym istotnego znaczenia nabiera rozwijanie działań aktywizacyjnych oraz wspierających samodzielność mieszkańców.

Istotnym problemem społecznym pozostaje również samotność i izolacja społeczna mieszkańców. Problem ten dotyczy szczególnie osób starszych, osób samotnych oraz mieszkańców o ograniczonej mobilności. W badaniach społecznych samotność seniorów została wskazana jako jeden z najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie gminy.

Izolacja społeczna może prowadzić do:

- 1) pogorszenia stanu psychicznego,
- 2) ograniczenia aktywności społecznej,
- 3) depresji,
- 4) pogorszenia jakości życia,
- 5) zwiększenia zależności od pomocy społecznej.

W związku z tym konieczne jest rozwijanie:

- 1) działań środowiskowych,
- 2) usług sąsiedzkich,

- 3) aktywizacji społecznej mieszkańców,
- 4) działań integracyjnych i międzypokoleniowych,
- 5) lokalnych inicjatyw społecznych.

Istotnym problemem wpływającym na ryzyko wykluczenia społecznego są również uzależnienia i przemoc domowa. Z danych GOPS wynika, że problemy alkoholowe oraz przemoc należą do przyczyn korzystania mieszkańców z pomocy społecznej.

Uzależnienia mogą prowadzić do:

- 1) rozpadu więzi rodzinnych,
- 2) pogorszenia sytuacji materialnej,
- 3) wycofania społecznego,
- 4) problemów zdrowotnych i psychicznych,
- 5) utraty aktywności zawodowej,
- 6) marginalizacji społecznej.

W związku z tym szczególnego znaczenia nabiera rozwijanie:

- 1) działań profilaktycznych,
- 2) wsparcia terapeutycznego,
- 3) poradnictwa specjalistycznego,
- 4) działań środowiskowych,
- 5) programów integracji społecznej.

Ważnym problemem społecznym pozostaje również ograniczona aktywność społeczna części mieszkańców. W badaniach respondenci zwracali uwagę na niewystarczającą liczbę działań integracyjnych oraz ograniczoną ofertę aktywności społecznej. Problem ten może prowadzić do osłabienia więzi lokalnych oraz pogłębiania izolacji społecznej mieszkańców.

W związku z tym szczególnego znaczenia nabiera:

- 1) aktywizacja społeczności lokalnej,
- 2) rozwijanie inicjatyw obywatelskich,
- 3) wspieranie organizacji społecznych,
- 4) rozwijanie wolontariatu,
- 5) tworzenie lokalnych miejsc integracji mieszkańców.

Istotnym obszarem potrzeb pozostaje również wsparcie osób znajdujących się w kryzysach życiowych oraz zagrożonych bezdomnością. Chociaż problem bezdomności na terenie gminy nie ma dużej skali, osoby znajdujące się w kryzysie mieszkaniowym wymagają odpowiedniego wsparcia instytucjonalnego i środowiskowego.

Przyczynami zagrożenia bezdomnością mogą być:

- 1) ubóstwo,
- 2) uzależnienia,
- 3) konflikty rodzinne,
- 4) przemoc,
- 5) problemy zdrowotne i psychiczne,
- 6) zadłużenie,
- 7) brak wsparcia społecznego.

W związku z tym ważne znaczenie mają działania profilaktyczne ograniczające ryzyko utraty mieszkania oraz wspierające osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Łódzkiego wskazuje, że przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu powinno opierać się przede wszystkim na rozwoju usług środowiskowych, aktywizacji społecznej mieszkańców oraz wspieraniu samodzielności osób zagrożonych marginalizacją społeczną.

Dokument regionalny podkreśla konieczność:

- 1) rozwijania pracy socjalnej,
- 2) aktywizacji społecznej i zawodowej,
- 3) rozwijania usług środowiskowych,
- 4) wspierania osób w kryzysach życiowych,
- 5) przeciwdziałania samotności i izolacji społecznej,
- 6) rozwijania lokalnych sieci wsparcia społecznego.

Analiza potrzeb w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i bezdomnością wskazuje, że lokalny system usług społecznych powinien koncentrować się przede wszystkim na:

- 1) rozwijaniu pracy socjalnej,
- 2) aktywizacji społecznej mieszkańców,
- 3) przeciwdziałaniu samotności i izolacji społecznej,
- 4) wspieraniu osób i rodzin w kryzysach życiowych,
- 5) rozwijaniu działań profilaktycznych,
- 6) przeciwdziałaniu uzależnieniom i przemocy,
- 7) rozwijaniu usług środowiskowych,
- 8) wspieraniu integracji społecznej mieszkańców.

Rozwój działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu będzie jednym z ważnych kierunków procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz istotnym elementem budowania spójności społecznej na terenie Gminy Ręčno.

CZĘŚĆ II – LOKALNY PROGRAM DEINSTYTUCJONALIZACJI I ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH

OBSZAR I – WSPARCIE OSÓB STARSZYCH

Cel ogólny

Rozwój środowiskowych usług społecznych dla osób starszych umożliwiających pozostawanie seniorów w miejscu zamieszkania oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.

1. Wsparcie osób starszych

Cel szczegółowy

Rozwój środowiskowego systemu wsparcia osób starszych na terenie Gminy Ręčno poprzez zwiększenie dostępności usług społecznych, opiekuńczych, zdrowotnych i aktywizacyjnych umożliwiających seniorom możliwie najdłuższe funkcjonowanie w miejscu zamieszkania oraz aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

Uzasadnienie działań

Analiza sytuacji społecznej Gminy Ręčno wskazuje, że osoby starsze stanowią jedną z najważniejszych grup wymagających wsparcia społecznego. Z danych zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej wynika, że osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 49,1% mieszkańców gminy.

Wyniki badań społecznych pokazują natomiast, że mieszkańcy jako najważniejsze problemy seniorów wskazywali:

- 1) ograniczony dostęp do rehabilitacji i opieki zdrowotnej,
- 2) samotność i izolację społeczną,
- 3) problemy finansowe,
- 4) brak wsparcia ze strony rodziny,
- 5) brak ośrodków wsparcia dla seniorów,
- 6) niską aktywność społeczną osób starszych.

Ze Sprawozdania GOPS wynika również, że rośnie zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i wsparcie środowiskowe dla seniorów. W 2025 roku usługami opiekuńczymi objęto 10 osób, natomiast 10 mieszkańców przebywało w domach pomocy społecznej.

Wskazane problemy uzasadniają konieczność rozwoju środowiskowego systemu wsparcia seniorów zgodnego z założeniami procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Kierunki działań

1.1 Rozwój usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania

Podstawowym kierunkiem działań będzie rozwijanie usług opiekuńczych umożliwiających osobom starszym pozostawanie w miejscu zamieszkania oraz ograniczających konieczność korzystania z opieki instytucjonalnej.

Planowane działania obejmują:

- 1) zwiększanie liczby osób objętych usługami opiekuńczymi,
- 2) rozwijanie usług sąsiedzkich,
- 3) rozszerzanie zakresu usług świadczonych seniorom,
- 4) organizowanie pomocy w codziennym funkcjonowaniu,
- 5) wspieranie osób samotnych i niesamodzielnych,
- 6) rozwijanie usług środowiskowych realizowanych w miejscu zamieszkania.

Rozwój usług opiekuńczych będzie miał szczególne znaczenie w kontekście starzenia się społeczeństwa oraz rosnącej liczby seniorów wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

1.2 Rozwój usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych dla seniorów

W odpowiedzi na problemy wskazywane przez mieszkańców planowane jest zwiększanie dostępności usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych dla osób starszych.

Działania obejmować będą:

- 1) organizowanie programów profilaktyki zdrowotnej,
- 2) rozwijanie rehabilitacji dla seniorów,
- 3) wspieranie działań prozdrowotnych,
- 4) organizację spotkań edukacyjnych dotyczących zdrowia,
- 5) zwiększanie dostępności badań profilaktycznych,
- 6) wspieranie działań z zakresu geriatry i rehabilitacji.

Istotnym elementem działań będzie również rozwijanie współpracy z podmiotami ochrony zdrowia oraz organizacjami realizującymi działania zdrowotne i rehabilitacyjne.

1.3 Rozwój działań aktywizacyjnych i integracyjnych dla seniorów

Jednym z głównych problemów wskazywanych przez mieszkańców jest samotność i izolacja społeczna osób starszych. W odpowiedzi na te problemy planowane jest rozwijanie działań integracyjnych i aktywizacyjnych skierowanych do seniorów.

Planowane działania obejmują:

- 1) utworzenie i rozwój Klubu Seniora,
- 2) organizowanie spotkań integracyjnych,
- 3) rozwijanie aktywności społecznej seniorów,
- 4) organizację warsztatów i zajęć edukacyjnych,
- 5) rozwijanie działań międzypokoleniowych,
- 6) wspieranie wolontariatu senioralnego,
- 7) organizację wydarzeń społecznych i kulturalnych.

Działania te będą służyły przeciwdziałaniu samotności oraz wzmacnianiu aktywności społecznej osób starszych.

1.4 Rozwój systemu teleopieki i wsparcia środowiskowego

W związku z rosnącą liczbą seniorów samotnych oraz osób wymagających stałego monitorowania planowane jest rozwijanie nowoczesnych usług wspierających bezpieczeństwo osób starszych.

Działania obejmować będą:

- 1) wdrażanie systemów teleopieki,
- 2) rozwijanie usług monitoringu bezpieczeństwa seniorów,
- 3) organizowanie pomocy środowiskowej,
- 4) rozwijanie lokalnych sieci wsparcia sąsiedzkiego,
- 5) zwiększanie bezpieczeństwa osób starszych mieszkających samotnie.

Rozwijanie teleopieki będzie stanowiło istotny element procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz wspierania samodzielności seniorów.

1.5 Wsparcie rodzin i opiekunów osób starszych

Istotnym kierunkiem działań będzie również wspieranie rodzin sprawujących opiekę nad seniorami oraz osobami niesamodzielnymi.

Planowane działania obejmują:

- 1) rozwijanie opieki wytchnieniowej,
- 2) poradnictwo dla opiekunów,
- 3) wsparcie psychologiczne,
- 4) działania edukacyjne dotyczące opieki nad osobami starszymi,
- 5) rozwijanie grup wsparcia dla opiekunów,
- 6) wspieranie rodzin obciążonych obowiązkami opiekuńczymi.

Działania te będą służyły ograniczaniu przeciążenia opiekunów nieformalnych oraz poprawie jakości opieki nad seniorami.

Zakładane rezultaty działań

Realizacja działań w obszarze wsparcia osób starszych przyczyni się do:

- 1) zwiększenia dostępności usług społecznych dla seniorów,
- 2) poprawy jakości życia osób starszych,
- 3) ograniczenia samotności i izolacji społecznej,
- 4) zwiększenia aktywności społecznej seniorów,
- 5) rozwoju usług środowiskowych,
- 6) zwiększenia bezpieczeństwa osób starszych,
- 7) wspierania rodzin i opiekunów,
- 8) ograniczenia konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej,
- 9) wzmacniania samodzielności seniorów,
- 10) rozwoju lokalnego systemu usług społecznych zgodnego z ideą deinstytucjonalizacji.

Cel szczegółowy 1 Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i środowiskowych.

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1	Rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	2026–2030	GOPS	250 000 zł	Budżet gminy, EFS+, programy rządowe
2	Wdrożenie usług sąsiedzkich	2026–2030	GOPS, NGO	80 000 zł	Programy ministerialne, budżet gminy
3	Rozwój teleopieki dla seniorów	2026–2030	GOPS	120 000 zł	Fundusze UE, budżet gminy

Cel szczegółowy 2 Przeciwdziałanie samotności i wykluczeniu społecznemu seniorów.

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1	Utworzenie Klubu Seniora	2026–2027	Gmina, GOPS	300 000 zł	Senior+, EFS+, budżet gminy
2	Organizacja działań aktywizacyjnych i integracyjnych	2026–2030	GOPS, GOK, NGO	100 000 zł	Budżet gminy, granty
3	Rozwój wolontariatu senioralnego i międzypokoleniowego	2026–2030	GOPS, szkoły	40 000 zł	Budżet gminy, programy społeczne

OBSZAR II – WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Cel ogólny

Zwiększenie samodzielności i jakości życia osób z niepełnosprawnościami poprzez rozwój usług środowiskowych.

Cel szczegółowy

Rozwój kompleksowego i środowiskowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Ręčno poprzez zwiększenie dostępności usług społecznych, rehabilitacyjnych, opiekuńczych i aktywizacyjnych umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami możliwie samodzielne funkcjonowanie w społeczności lokalnej.

Uzasadnienie działań

Analiza sytuacji społecznej Gminy Ręčno wskazuje, że osoby z niepełnosprawnościami należą do grup wymagających szczególnego wsparcia społecznego i zdrowotnego. Ze Sprawozdania GOPS wynika, że niepełnosprawność była jedną z głównych przyczyn korzystania z pomocy społecznej. W 2025 roku pomocą z tego powodu objęto 24 rodziny,

w których funkcjonowało 47 osób.

Wyniki badań społecznych pokazują natomiast, że mieszkańcy jako najważniejsze problemy osób z niepełnosprawnościami wskazywali:

- 1) ograniczony dostęp do rehabilitacji i opieki zdrowotnej,
- 2) brak ośrodków wsparcia,
- 3) problemy finansowe,
- 4) ograniczoną aktywność zawodową i społeczną,
- 5) bariery architektoniczne,
- 6) samotność i izolację społeczną.

Diagnoza lokalna wskazuje również na rosnące potrzeby w zakresie usług asystenckich i opieki wytchnieniowej. W 2025 roku Gmina Ręčno realizowała program „Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością”, z którego korzystało 12 mieszkańców, oraz program „Opieka wytchnieniowa”.

Wskazane problemy i potrzeby uzasadniają konieczność dalszego rozwoju środowiskowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami zgodnego z ideą deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Kierunki działań

2.1 Rozwój usług asystenckich i usług wspierających samodzielność

Jednym z podstawowych kierunków działań będzie rozwijanie usług umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami możliwie samodzielne funkcjonowanie w miejscu zamieszkania i społeczności lokalnej.

Planowane działania obejmują:

- 1) rozwijanie usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością,
- 2) zwiększanie liczby osób objętych usługami asystenckimi,
- 3) rozwijanie usług wspierających codzienne funkcjonowanie,
- 4) wspieranie osób samotnych i niesamodzielnych,
- 5) organizowanie usług środowiskowych realizowanych w miejscu zamieszkania,
- 6) rozwijanie indywidualnego wsparcia dostosowanego do potrzeb mieszkańców.

Rozwój usług asystenckich będzie służył zwiększaniu samodzielności osób z niepełnosprawnościami oraz ograniczaniu ryzyka wykluczenia społecznego.

2.2 Rozwój usług rehabilitacyjnych i zdrowotnych

W odpowiedzi na potrzeby mieszkańców planowane jest zwiększanie dostępności rehabilitacji oraz specjalistycznych usług zdrowotnych dla osób z niepełnosprawnościami.

Działania obejmować będą:

- 1) rozwijanie rehabilitacji środowiskowej,
- 2) organizowanie działań profilaktycznych i zdrowotnych,
- 3) wspieranie dostępu do fizjoterapii,
- 4) rozwijanie współpracy z podmiotami ochrony zdrowia,
- 5) wspieranie działań terapeutycznych,
- 6) zwiększanie dostępności usług zdrowotnych dla mieszkańców o ograniczonej mobilności.

Szczególne znaczenia nabiera rozwijanie usług realizowanych możliwie najbliżej miejsca zamieszkania mieszkańców.

2.3 Rozwój opieki wytchnieniowej i wsparcia rodzin

Istotnym kierunkiem działań będzie wspieranie rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami, którzy często są obciążeni długotrwałymi obowiązkami opiekuńczymi.

Planowane działania obejmują:

- 1) rozwijanie usług opieki wytchnieniowej,
- 2) organizowanie wsparcia psychologicznego dla opiekunów,
- 3) poradnictwo specjalistyczne,
- 4) działania edukacyjne dotyczące opieki nad osobami zależnymi,
- 5) tworzenie grup wsparcia dla rodzin,
- 6) rozwijanie pomocy środowiskowej dla rodzin opiekuńczych.

Działania te będą służyły ograniczaniu przeciążenia rodzin oraz poprawie jakości życia osób sprawujących opiekę.

2.4 Rozwój działań aktywizacyjnych i integracyjnych

Jednym z najważniejszych problemów wskazywanych w diagnozie jest ograniczona aktywność społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami oraz ryzyko izolacji społecznej.

W związku z tym planowane jest:

- 1) rozwijanie działań integracyjnych,
- 2) wspieranie aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami,
- 3) organizowanie warsztatów i zajęć aktywizacyjnych,
- 4) wspieranie działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej,
- 5) organizowanie działań środowiskowych i międzypokoleniowych,
- 6) rozwijanie inicjatyw lokalnych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu.

Działania te będą służyły zwiększaniu uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym oraz wzmacnianiu integracji lokalnej społeczności.

2.5 Likwidacja barier architektonicznych i zwiększanie dostępności usług

W odpowiedzi na problemy wskazywane przez mieszkańców planowane jest podejmowanie działań zwiększających dostępność przestrzeni publicznej i usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami.

Planowane działania obejmują:

- 1) likwidację barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej,
- 2) poprawę dostępności infrastruktury społecznej,
- 3) zwiększanie dostępności komunikacyjnej,
- 4) dostosowywanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością,
- 5) rozwijanie dostępności cyfrowej usług publicznych,
- 6) poprawę dostępności instytucji pomocy społecznej.

Działania te będą sprzyjały zwiększaniu samodzielności oraz aktywności społecznej mieszkańców z niepełnosprawnościami.

2.6 Rozwój wsparcia psychologicznego i środowiskowego

Istotnym kierunkiem działań będzie również rozwijanie wsparcia psychologicznego i społecznego dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin.

Planowane działania obejmują:

- 1) organizowanie poradnictwa psychologicznego,
- 2) rozwijanie wsparcia środowiskowego,

- 3) przeciwdziałanie samotności i izolacji społecznej,
- 4) rozwijanie działań integracyjnych,
- 5) wspieranie zdrowia psychicznego osób z niepełnosprawnościami,
- 6) działania edukacyjne dotyczące przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Zakładane rezultaty działań

Realizacja działań w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami przyczyni się do:

- 1) zwiększenia dostępności usług społecznych i rehabilitacyjnych,
- 2) rozwoju usług środowiskowych,
- 3) poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami,
- 4) zwiększenia samodzielności mieszkańców,
- 5) ograniczenia izolacji społecznej,
- 6) wspierania rodzin i opiekunów,
- 7) zwiększenia aktywności społecznej i zawodowej,
- 8) poprawy dostępności przestrzeni publicznej,
- 9) ograniczenia konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej,
- 10) rozwoju lokalnego systemu usług społecznych zgodnego z ideą deinstytucjonalizacji

Cel szczegółowy 1

Rozwój usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami.

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1	Realizacja usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością	2026–2030	GOPS	250 000 zł	Fundusz Solidarnościowy
2	Rozwój opieki wytchnieniowej	2026–2030	GOPS	180 000 zł	Fundusz Solidarnościowy
3	Rozwijanie usług rehabilitacyjnych i środowiskowych	2026–2030	Gmina, podmioty zdrowotne	200 000 zł	PFRON, EFS+, budżet gminy

Cel szczegółowy 2

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami.

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1	Likwidacja barier architektonicznych	2026–2030	Gmina	400 000 zł	PFRON, budżet gminy
2	Organizacja działań integracyjnych	2026–2030	GOPS, NGO	70 000 zł	Budżet gminy, granty
3	Rozwój transportu społecznego typu door-to-door	2026–2030	Gmina	300 000 zł	Fundusze UE, PFRON

OBSZAR III – WSPARCIE OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Cel ogólny

Rozwój lokalnego systemu wsparcia psychologicznego i profilaktyki społecznej.

Cel szczegółowy

Rozwój lokalnego i środowiskowego systemu wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego poprzez zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej, działań profilaktycznych, integracyjnych i środowiskowych oraz wzmacnianie kondycji psychicznej mieszkańców Gminy Ręčno.

Uzasadnienie działań

Analiza sytuacji społecznej Gminy Ręčno wskazuje, że problemy zdrowia psychicznego stają się jednym z najważniejszych wyzwań społecznych występujących na terenie gminy. Wyniki badań społecznych pokazują, że mieszkańcy dostrzegają narastające problemy emocjonalne dzieci i młodzieży, samotność seniorów, problemy uzależnień oraz ograniczony dostęp do pomocy psychologicznej i psychiatrycznej.

W badaniach mieszkańcy wskazywali między innymi na:

- 1) problemy emocjonalne dzieci i młodzieży,
- 2) uzależnienia behawioralne,
- 3) agresję i przemoc,
- 4) samotność osób starszych,
- 5) ograniczony dostęp do psychologa i psychiatry,
- 6) problemy rodzinne i wychowawcze.

Istotnym problemem społecznym pozostaje również samotność i izolacja społeczna mieszkańców. W badaniach aż 66 osób wskazały samotność seniorów jako jeden z głównych problemów społecznych w gminie.

Ze Sprawozdania GOPS wynika także, że problemy uzależnień, przemocy domowej oraz trudności rodzinnych należą do istotnych przyczyn korzystania mieszkańców z pomocy społecznej. Problemy te często współwystępują z kryzysami psychicznymi i pogorszeniem kondycji emocjonalnej mieszkańców.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Łódzkiego wskazuje natomiast na konieczność rozwijania środowiskowego wsparcia psychologicznego oraz zwiększania dostępności działań profilaktycznych i integracyjnych na poziomie lokalnym.

Wskazane problemy uzasadniają konieczność budowania lokalnego systemu wsparcia psychicznego opartego na działaniach środowiskowych i profilaktycznych zgodnych z ideą deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Kierunki działań

3.1 Rozwój lokalnego poradnictwa psychologicznego

Jednym z podstawowych kierunków działań będzie zwiększanie dostępności pomocy psychologicznej dla mieszkańców Gminy Ręčno.

Planowane działania obejmują:

- 1) organizowanie lokalnego poradnictwa psychologicznego,
- 2) zwiększanie dostępności konsultacji psychologicznych,
- 3) rozwijanie wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży,
- 4) wspieranie rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych,
- 5) organizowanie poradnictwa specjalistycznego,
- 6) rozwijanie współpracy z placówkami ochrony zdrowia psychicznego.

Szczególnego znaczenia nabiera zapewnienie mieszkańcom dostępu do pomocy możliwie najbliższej miejsca zamieszkania.

3.2 Rozwój działań profilaktycznych i edukacyjnych

Istotnym kierunkiem działań będzie rozwijanie profilaktyki zdrowia psychicznego oraz działań edukacyjnych skierowanych do mieszkańców.

Planowane działania obejmują:

- 1) organizowanie programów profilaktycznych,
- 2) prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących zdrowia psychicznego,
- 3) wzmacnianie kompetencji społecznych i emocjonalnych dzieci i młodzieży,
- 4) przeciwdziałanie agresji i przemocy,
- 5) działania profilaktyczne dotyczące uzależnień,
- 6) promowanie zdrowego stylu życia i dobrostanu psychicznego.

Działania profilaktyczne będą realizowane we współpracy ze szkołami, GOPS, organizacjami społecznymi oraz instytucjami lokalnymi.

3.3 Wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysach emocjonalnych

W odpowiedzi na problemy wskazywane przez mieszkańców planowane jest rozwijanie działań wspierających zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży.

Planowane działania obejmują:

- 1) organizowanie wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży,
- 2) rozwijanie działań profilaktycznych w szkołach,

- 3) przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym,
- 4) przeciwdziałanie cyberprzemocy i agresji rówieśniczej,
- 5) wspieranie kompetencji emocjonalnych młodych mieszkańców,
- 6) organizowanie warsztatów i zajęć edukacyjnych dla rodziców i dzieci.

Działania te będą służyły ograniczaniu problemów emocjonalnych oraz wzmacnianiu dobrostanu psychicznego młodych mieszkańców.

3.4 Rozwój działań przeciwdziałających samotności i izolacji społecznej

Istotnym problemem społecznym na terenie gminy pozostaje samotność mieszkańców, szczególnie osób starszych i samotnych.

W związku z tym planowane jest:

- 1) rozwijanie działań integracyjnych,
- 2) organizowanie lokalnych spotkań i wydarzeń środowiskowych,
- 3) wspieranie aktywności społecznej mieszkańców,
- 4) rozwijanie działań międzypokoleniowych,
- 5) rozwijanie wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej,
- 6) tworzenie lokalnych form wsparcia środowiskowego.

Działania te będą służyły wzmacnianiu więzi społecznych oraz przeciwdziałaniu wycofaniu społecznemu mieszkańców.

3.5 Rozwój działań przeciwdziałających uzależnieniom i przemocy

W związku z występowaniem problemów uzależnień i przemocy planowane jest wzmacnianie lokalnego systemu profilaktyki i wsparcia rodzin.

Planowane działania obejmują:

- 1) realizację programów przeciwdziałania uzależnieniom,
- 2) rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących uzależnień,
- 3) wspieranie rodzin dotkniętych problemem alkoholowym,
- 4) rozwijanie współpracy z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 5) działania przeciwdziałające przemocy domowej,
- 6) rozwijanie poradnictwa specjalistycznego i wsparcia kryzysowego.

Działania te będą służyły ograniczaniu problemów społecznych wpływających negatywnie na zdrowie psychiczne mieszkańców.

3.6 Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie wsparcia psychicznego

Problemy zdrowia psychicznego wymagają działań interdyscyplinarnych oraz współpracy różnych instytucji działających na rzecz mieszkańców.

Planowane działania obejmują:

- 1) wzmacnianie współpracy pomiędzy GOPS, szkołami i ochroną zdrowia,
- 2) rozwijanie współpracy z organizacjami społecznymi,
- 3) organizowanie wspólnych działań profilaktycznych,
- 4) tworzenie lokalnych sieci wsparcia psychicznego,
- 5) wymianę informacji i doświadczeń pomiędzy instytucjami.

Zakładane rezultaty działań

Realizacja działań w obszarze wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego przyczyni się do:

- 1) zwiększenia dostępności pomocy psychologicznej,
- 2) poprawy kondycji psychicznej mieszkańców,
- 3) ograniczenia samotności i izolacji społecznej,
- 4) zwiększenia wsparcia dzieci i młodzieży,
- 5) ograniczenia problemów uzależnień i przemocy,
- 6) rozwoju działań profilaktycznych,
- 7) wzrostu aktywności społecznej mieszkańców,
- 8) rozwoju środowiskowego systemu wsparcia psychicznego,
- 9) zwiększenia współpracy międzyinstytucjonalnej,
- 10) rozwoju lokalnego systemu usług społecznych zgodnego z ideą deinstytucjonalizacji.

Cel szczegółowy 1 Zwiększenie dostępności wsparcia psychologicznego.

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1	Organizowanie konsultacji psychologicznych	2026–2030	GOPS, szkoły	150 000 zł	Budżet gminy, NFZ
2	Rozwijanie poradnictwa rodzinnego	2026–2030	GOPS	80 000 zł	Budżet gminy
3	Organizowanie grup wsparcia	2026–2030	GOPS, NGO	50 000 zł	Granty, budżet gminy

Cel szczegółowy 2 Rozwijanie działań profilaktycznych.

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1	Programy profilaktyczne w	2026–2030	szkoły,	100 000 zł	GKRPA, budżet

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
	szkołach		GOPS		gminy
2	Działania przeciwdziałające uzależnieniom	2026–2030	GKRPA	120 000 zł	Środki z zezwoleń alkoholowych
3	Kampanie edukacyjne dotyczące zdrowia psychicznego	2026–2030	Gmina, GOPS	40 000 zł	Budżet gminy

OBSZAR IV – WSPARCIE DZIECKA I RODZINY

Cel ogólny

Wzmacnianie potencjału rodzin oraz rozwój usług wspierających dzieci i młodzież.

Cel szczegółowy

Rozwój środowiskowego systemu wsparcia dziecka i rodziny na terenie Gminy Ręčno poprzez wzmacnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzin, rozwijanie działań profilaktycznych oraz zwiększanie dostępności usług wspierających dzieci, młodzież i rodziny znajdujące się w sytuacjach kryzysowych.

Uzasadnienie działań

Analiza sytuacji społecznej Gminy Ręčno wskazuje, że dzieci, młodzież oraz rodziny coraz częściej doświadczają problemów wychowawczych, emocjonalnych i społecznych wymagających rozwijania lokalnego systemu wsparcia środowiskowego.

Wyniki badań społecznych pokazują, że mieszkańcy jako najważniejsze problemy dzieci i młodzieży wskazywali przede wszystkim:

- uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych – 92 wskazań,
- brak miejsc spędzania wolnego czasu – 78 wskazań,
- brak zainteresowania ze strony rodziców – 62 wskazania,
- problemy emocjonalne dzieci i młodzieży – 58 wskazań,
- agresję i przemoc rówieśniczą – 54 wskazania,
- uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych – 48 wskazań,
- ograniczoną ofertę zajęć pozalekcyjnych – 44 wskazania.

Wyniki diagnozy pokazują również narastające problemy związane z osłabieniem więzi rodzinnych, ograniczoną aktywnością społeczną dzieci i młodzieży oraz problemami emocjonalnymi młodych mieszkańców.

Ze Sprawozdania GOPS wynika, że na terenie gminy występują rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze objęte wsparciem asystenta rodziny. Dane GOPS wskazują również, że problemy alkoholowe, przemoc oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych należą do przyczyn korzystania mieszkańców z pomocy społecznej.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Łódzkiego podkreśla natomiast konieczność rozwijania środowiskowego wsparcia dziecka i rodziny oraz wzmacniania działań profilaktycznych realizowanych na poziomie lokalnym.

Wskazane problemy i potrzeby uzasadniają konieczność rozwijania lokalnego systemu wsparcia rodzin zgodnego z ideą deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz wzmacniania działań środowiskowych i profilaktycznych.

Kierunki działań

4.1 Rozwój wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze

Jednym z podstawowych kierunków działań będzie wzmacnianie rodzin wymagających wsparcia w zakresie realizacji funkcji opiekuńczych i wychowawczych.

Planowane działania obejmują:

- 1) rozwijanie pracy socjalnej z rodziną,
- 2) wspieranie rodzin poprzez pracę asystenta rodziny,
- 3) rozwijanie poradnictwa rodzinnego,
- 4) organizowanie wsparcia psychologicznego dla rodzin,
- 5) wspieranie rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych,
- 6) rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących kompetencji wychowawczych.

Działania te będą służyły wzmacnianiu potencjału rodzin oraz ograniczaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych.

4.2 Rozwój wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży

W odpowiedzi na problemy emocjonalne dzieci i młodzieży planowane jest zwiększanie dostępności wsparcia psychologicznego oraz działań profilaktycznych.

Planowane działania obejmują:

- 1) organizowanie poradnictwa psychologicznego dla dzieci i młodzieży,
- 2) rozwijanie profilaktyki zdrowia psychicznego,
- 3) wspieranie dzieci znajdujących się w sytuacjach kryzysowych,
- 4) przeciwdziałanie agresji i przemocy rówieśniczej,

- 5) rozwijanie współpracy ze szkołami,
- 6) organizowanie warsztatów i zajęć edukacyjnych.

Działania te będą służyły poprawie dobrostanu psychicznego młodych mieszkańców oraz ograniczaniu problemów emocjonalnych.

4.3 Rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży

Jednym z najczęściej wskazywanych problemów w badaniach był brak miejsc i form aktywności dla dzieci i młodzieży.

W związku z tym planowane jest:

- 1) rozwijanie zajęć pozalekcyjnych,
- 2) organizowanie zajęć sportowych i rekreacyjnych,
- 3) wspieranie działań kulturalnych i edukacyjnych,
- 4) tworzenie lokalnych miejsc aktywności dzieci i młodzieży,
- 5) organizowanie wydarzeń integracyjnych,
- 6) rozwijanie inicjatyw środowiskowych skierowanych do młodych mieszkańców.

Działania te będą służyły zwiększaniu aktywności społecznej dzieci i młodzieży oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

4.4 Przeciwdziałanie uzależnieniom i zachowaniom ryzykownym

Istotnym kierunkiem działań będzie wzmacnianie profilaktyki uzależnień oraz przeciwdziałanie zachowaniom ryzykownym dzieci i młodzieży.

Planowane działania obejmują:

- 1) realizację programów profilaktycznych,
- 2) przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym,
- 3) działania edukacyjne dotyczące bezpiecznego korzystania z Internetu,
- 4) przeciwdziałanie uzależnieniom od alkoholu i substancji psychoaktywnych,
- 5) organizowanie spotkań edukacyjnych dla rodziców,
- 6) rozwijanie współpracy z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Działania te będą służyły ograniczaniu ryzyka uzależnień oraz wzmacnianiu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.

4.5 Rozwój działań integracyjnych i środowiskowych

Ważnym kierunkiem działań będzie wzmacnianie więzi rodzinnych i społecznych oraz rozwijanie aktywności środowiskowej mieszkańców.

Planowane działania obejmują:

- 1) organizowanie wydarzeń rodzinnych i integracyjnych,

- 2) rozwijanie działań międzypokoleniowych,
- 3) wspieranie aktywności lokalnej dzieci i rodzin,
- 4) rozwijanie współpracy z organizacjami społecznymi,
- 5) organizowanie inicjatyw środowiskowych,
- 6) wzmacnianie integracji społeczności lokalnej.

Działania te będą służyły przeciwdziałaniu izolacji społecznej oraz wzmacnianiu relacji rodzinnych i sąsiedzkich.

4.6 Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz dzieci i rodzin

Skuteczne wspieranie rodzin wymaga współpracy różnych instytucji działających na rzecz mieszkańców.

Planowane działania obejmują:

- 1) wzmacnianie współpracy pomiędzy GOPS, szkołami i ochroną zdrowia,
- 2) rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- 3) organizowanie wspólnych działań profilaktycznych,
- 4) wymianę informacji i doświadczeń pomiędzy instytucjami,
- 5) rozwijanie lokalnych partnerstw społecznych.

Zakładane rezultaty działań

Realizacja działań w obszarze wsparcia dziecka i rodziny przyczyni się do:

- 1) zwiększenia dostępności wsparcia dla rodzin,
- 2) poprawy funkcjonowania rodzin przeżywających trudności,
- 3) zwiększenia dostępności pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży,
- 4) ograniczenia problemów wychowawczych i emocjonalnych,
- 5) zwiększenia aktywności społecznej dzieci i młodzieży,
- 6) ograniczenia uzależnień i zachowań ryzykownych,
- 7) rozwoju działań środowiskowych i integracyjnych,
- 8) wzmacniania więzi rodzinnych i społecznych,
- 9) poprawy współpracy międzyinstytucjonalnej,
- 10) rozwoju lokalnego systemu usług społecznych zgodnego z ideą deinstytucjonalizacji.

Cel szczegółowy 1 Rozwój wsparcia dla rodzin i dzieci.

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1	Organizowanie warsztatów kompetencji wychowawczych	2026–2030	GOPS, szkoły	50 000 zł	Budżet gminy
2	Rozwój wsparcia	2026–2030	szkoły,	140 000 zł	EFS+, budżet

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
	psychologicznego dla dzieci i młodzieży		GOPS		gminy
3	Organizowanie zajęć pozalekcyjnych i środowiskowych	2026–2030	szkoły, GOK	200 000 zł	Budżet gminy, granty

Cel szczegółowy 2 Przeciwdziałanie problemom społecznym dzieci i młodzieży.

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1	Programy przeciwdziałania przemocy i cyberprzemocy	2026–2030	szkoły, GOPS	60 000 zł	Budżet gminy
2	Programy profilaktyki uzależnień	2026–2030	GKRPA, szkoły	80 000 zł	Środki GKRPA
3	Organizacja działań integracyjnych dla rodzin	2026–2030	GOPS, GOK	70 000 zł	Budżet gminy

OBSZAR V – WSPARCIE OSÓB W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONYCH BEZDOMNOŚCIĄ

Cel ogólny

Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego i bezdomności poprzez rozwój działań środowiskowych i aktywizacyjnych.

Cel szczegółowy

Rozwój lokalnego systemu wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, kryzysem bezdomności oraz marginalizacją społeczną poprzez rozwijanie działań profilaktycznych, środowiskowych i interwencyjnych umożliwiających mieszkańcom utrzymanie samodzielności życiowej i funkcjonowanie w społeczności lokalnej.

Uzasadnienie działań

Problem bezdomności i zagrożenia bezdomnością, mimo że na terenie Gminy Ręčno nie występuje na dużą skalę, stanowi istotne wyzwanie społeczne wymagające odpowiednich działań profilaktycznych i wspierających. Współczesna polityka społeczna coraz większy nacisk kładzie nie tylko na pomoc osobom pozostającym już w kryzysie bezdomności, ale przede wszystkim na przeciwdziałanie sytuacjom prowadzącym do utraty mieszkania oraz wykluczenia społecznego.

Analiza danych zawartych w Sprawozdaniu GOPS oraz wyników badań społecznych wskazuje, że na terenie Gminy Ręčno występują problemy społeczne mogące zwiększać ryzyko wykluczenia mieszkaniowego i społecznego mieszkańców. Do najważniejszych czynników ryzyka należą:

- 1) ubóstwo,
- 2) bezrobocie,
- 3) uzależnienia,
- 4) przemoc domowa,
- 5) problemy zdrowotne i psychiczne,
- 6) samotność,
- 7) niepełnosprawność,
- 8) konflikty rodzinne,
- 9) ograniczona aktywność społeczna.

Ze Sprawozdania GOPS wynika, że mieszkańcy korzystający z pomocy społecznej objęci byli wsparciem między innymi z powodu ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, choroby oraz problemów alkoholowych. Problemy te często współwystępują ze sobą i mogą prowadzić do pogorszenia sytuacji mieszkaniowej oraz społecznej mieszkańców.

Wyniki badań społecznych wskazują również na problemy związane z:

- 1) trudną sytuacją materialną części mieszkańców,
- 2) samotnością i izolacją społeczną,
- 3) ograniczoną aktywnością społeczną,
- 4) uzależnieniami,
- 5) problemami rodzinnymi.

W szczególności zagrożone wykluczeniem społecznym i mieszkaniowym są:

- 1) osoby samotne,
- 2) osoby starsze,
- 3) osoby uzależnione,
- 4) osoby z niepełnosprawnościami,
- 5) osoby długotrwale chore,
- 6) rodziny znajdujące się w kryzysach życiowych,
- 7) osoby o niskich dochodach.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Łódzkiego wskazuje, że przeciwdziałanie bezdomności powinno opierać się

przede wszystkim na działaniach profilaktycznych, rozwijaniu usług środowiskowych oraz wspieraniu samodzielności mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wskazane problemy uzasadniają konieczność budowania lokalnego systemu wsparcia umożliwiającego wczesne reagowanie na sytuacje kryzysowe oraz rozwijanie działań ograniczających ryzyko wykluczenia mieszkaniowego i społecznego.

Kierunki działań

5.1 Rozwój działań profilaktycznych przeciwdziałających bezdomności

Podstawowym kierunkiem działań będzie rozwijanie profilaktyki społecznej i mieszkaniowej mającej na celu ograniczanie ryzyka utraty mieszkania oraz marginalizacji społecznej mieszkańców.

Planowane działania obejmują:

- 1) monitorowanie sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym,
- 2) rozwijanie pracy socjalnej,
- 3) wspieranie mieszkańców znajdujących się w kryzysach życiowych,
- 4) poradnictwo socjalne i prawne,
- 5) pomoc w rozwiązywaniu problemów zadłużenia,
- 6) wspieranie rodzin zagrożonych utratą mieszkania.

Działania te będą służyły ograniczaniu sytuacji kryzysowych prowadzących do bezdomności.

5.2 Rozwój wsparcia środowiskowego i interwencyjnego

Istotnym kierunkiem działań będzie rozwijanie lokalnego systemu pomocy środowiskowej dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Planowane działania obejmują:

- 1) rozwijanie usług środowiskowych,
- 2) organizowanie pomocy interwencyjnej,
- 3) wspieranie osób samotnych i wykluczonych społecznie,
- 4) rozwijanie lokalnych sieci pomocy sąsiedzkiej,
- 5) organizowanie wsparcia rzeczowego i socjalnego,
- 6) wspieranie osób opuszczających placówki całodobowe lub sytuacje kryzysowe.

Działania te będą miały na celu wzmacnianie bezpieczeństwa społecznego mieszkańców oraz ograniczanie izolacji społecznej.

5.3 Wsparcie osób uzależnionych i rodzin w kryzysie

Jednym z istotnych czynników ryzyka bezdomności są uzależnienia oraz problemy rodzinne. W związku z tym planowane jest rozwijanie działań wspierających osoby uzależnione i ich rodziny.

Planowane działania obejmują:

- 1) rozwijanie działań profilaktycznych,
- 2) organizowanie wsparcia terapeutycznego,
- 3) rozwijanie poradnictwa specjalistycznego,
- 4) wspieranie rodzin dotkniętych problemem alkoholowym,
- 5) przeciwdziałanie przemocy domowej,
- 6) rozwijanie działań integracyjnych i środowiskowych.

Działania te będą służyły ograniczaniu problemów społecznych prowadzących do marginalizacji i kryzysów życiowych.

5.4 Rozwój działań aktywizacyjnych i integracyjnych

Istotnym kierunkiem działań będzie aktywizacja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzmacnianie integracji społecznej mieszkańców.

Planowane działania obejmują:

- 1) organizowanie działań integracyjnych,
- 2) rozwijanie aktywności społecznej mieszkańców,
- 3) wspieranie inicjatyw lokalnych,
- 4) rozwijanie wolontariatu i działań sąsiedzkich,
- 5) organizowanie warsztatów i zajęć aktywizacyjnych,
- 6) wspieranie uczestnictwa mieszkańców w życiu lokalnym.

Działania te będą służyły przeciwdziałaniu izolacji społecznej oraz wzmacnianiu aktywności mieszkańców.

5.5 Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej

Skuteczne przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu społecznemu wymaga współpracy różnych instytucji działających na rzecz mieszkańców.

Planowane działania obejmują:

- 1) rozwijanie współpracy pomiędzy GOPS, Policją, szkołami i ochroną zdrowia,
- 2) współpracę z organizacjami pozarządowymi,
- 3) rozwijanie partnerstw lokalnych,
- 4) organizowanie wspólnych działań profilaktycznych,
- 5) wymianę informacji pomiędzy instytucjami,

- 6) tworzenie lokalnych systemów wsparcia środowiskowego.

5.6 Rozwój wsparcia mieszkaniowego i socjalnego

Ważnym elementem działań będzie również wspieranie mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji mieszkaniowej i socjalnej.

Planowane działania obejmują:

- 1) wspieranie osób znajdujących się w kryzysach mieszkaniowych,
- 2) pomoc w uzyskaniu wsparcia socjalnego,
- 3) rozwijanie działań pomocowych dla osób samotnych i niesamodzielnych,
- 4) wspieranie mieszkańców zagrożonych utratą mieszkania,
- 5) współpracę z instytucjami i podmiotami wspierającymi osoby w kryzysach życiowych.

Zakładane rezultaty działań

Realizacja działań w obszarze wsparcia osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością przyczyni się do:

- 1) ograniczenia ryzyka wykluczenia mieszkaniowego,
- 2) zwiększenia skuteczności działań profilaktycznych,
- 3) poprawy sytuacji osób znajdujących się w kryzysach życiowych,
- 4) ograniczenia izolacji społecznej mieszkańców,
- 5) zwiększenia aktywności społecznej osób zagrożonych marginalizacją,
- 6) rozwoju usług środowiskowych,
- 7) poprawy współpracy międzyinstytucjonalnej,
- 8) wzmacniania bezpieczeństwa społecznego mieszkańców,
- 9) rozwoju lokalnego systemu wsparcia zgodnego z ideą deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Cel szczegółowy 1 Rozwój działań wspierających osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Nr	Działanie	Okres realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1	Rozwijanie pracy socjalnej i poradnictwa	2026–2030	GOPS	80 000 zł	Budżet gminy
2	Współpraca z instytucjami wsparcia i schroniskami	2026–2030	GOPS	30 000 zł	Budżet gminy
3	Programy aktywizacji społecznej i zawodowej	2026–2030	GOPS, PUP	120 000 zł	EFS+, Fundusz Pracy

Harmonogram działań

Obszar I – Wsparcie osób starszych

Działanie	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy
Rozwój usług opiekuńczych i usług sąsiedzkich	2026–2030	GOPS, Gmina
Rozwój usług rehabilitacyjnych i zdrowotnych dla seniorów	2026–2030	Gmina, podmioty lecznicze, GOPS
Utworzenie i rozwój Klubu Seniora	2026–2027	Gmina, GOPS, organizacje pozarządowe
Rozwijanie działań integracyjnych i aktywizacyjnych dla seniorów	2026–2030	GOPS, GOK, organizacje społeczne
Wdrażanie usług teleopieki	2027–2030	Gmina, GOPS
Rozwój wsparcia dla opiekunów osób starszych	2026–2030	GOPS, organizacje społeczne

Obszar II – Wsparcie osób z niepełnosprawnościami

Działanie	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy
Rozwój usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością	2026–2030	GOPS, Gmina
Rozwój opieki wytchnieniowej	2026–2030	GOPS
Rozwój rehabilitacji i usług zdrowotnych	2026–2030	Gmina, podmioty lecznicze
Rozwijanie działań integracyjnych i aktywizacyjnych	2026–2030	GOPS, WTZ, organizacje społeczne
Likwidacja barier architektonicznych	2026–2030	Gmina
Rozwój wsparcia psychologicznego dla osób z niepełnosprawnościami i rodzin	2026–2030	GOPS, organizacje społeczne

Obszar III – Wsparcie osób w kryzysie zdrowia psychicznego

Działanie	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy
Rozwój poradnictwa psychologicznego	2026–2030	GOPS, szkoły, podmioty zdrowotne
Realizacja działań profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego	2026–2030	Szkoły, GOPS, GKRPA
Rozwój wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży	2026–2030	Szkoły, GOPS
Organizacja działań przeciwdziałających samotności i izolacji społecznej	2026–2030	GOPS, organizacje społeczne
Realizacja programów przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy	2026–2030	GKRPA, GOPS, szkoły
Rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej	2026–2030	Gmina, GOPS, szkoły, organizacje społeczne

Obszar IV – Wsparcie dziecka i rodziny

Działanie	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy
Rozwój wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze	2026–2030	GOPS, asystent rodziny
Rozwój wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży	2026–2030	szkoły, GOPS
Rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych i czasu wolnego	2026–2030	szkoły, GOK, organizacje społeczne
Realizacja działań profilaktycznych dotyczących uzależnień	2026–2030	GKRPA, szkoły
Organizacja działań integracyjnych i środowiskowych	2026–2030	Gmina, szkoły, organizacje społeczne
Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz rodzin	2026–2030	GOPS, szkoły, Policja

Obszar V – Wsparcie osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością

Działanie	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy
Rozwój działań profilaktycznych przeciwdziałających bezdomności	2026–2030	GOPS, Gmina
Rozwój wsparcia środowiskowego i interwencyjnego	2026–2030	GOPS
Wsparcie osób uzależnionych i rodzin w kryzysie	2026–2030	GOPS, GKRPA
Rozwijanie działań aktywizacyjnych i integracyjnych	2026–2030	Gmina, organizacje społeczne
Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej	2026–2030	GOPS, Policja, organizacje społeczne
Rozwój wsparcia mieszkaniowego i socjalnego	2026–2030	GOPS, Gmina

Budżet i źródła finansowania zaplanowanych działań

Realizacja Lokalnego Programu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Ręčno wymaga zapewnienia stabilnego i zróżnicowanego systemu finansowania umożliwiającego rozwijanie usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców zdiagnozowane w badaniach społecznych, Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej oraz Sprawozdaniu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Proces deinstytucjonalizacji usług społecznych wiąże się przede wszystkim z rozwojem usług środowiskowych realizowanych możliwie najbliżej miejsca zamieszkania mieszkańców. W praktyce oznacza to konieczność stopniowego zwiększania nakładów finansowych na:

- 1) usługi opiekuńcze,
- 2) usługi asystenckie,
- 3) opiekę wytchnieniową,
- 4) wsparcie psychologiczne,
- 5) działania profilaktyczne,
- 6) aktywizację społeczną,
- 7) usługi środowiskowe,
- 8) rozwój infrastruktury społecznej,
- 9) działania integracyjne i aktywizacyjne.

Jednocześnie rozwijanie środowiskowych form wsparcia może w dłuższej perspektywie przyczyniać się do ograniczenia kosztów związanych z korzystaniem z całodobowych

i instytucjonalnych form opieki społecznej.

Analiza danych finansowych zawartych w Sprawozdaniu GOPS wskazuje, że już obecnie znaczna część środków przeznaczana jest na realizację usług społecznych i opiekuńczych.

W 2025 roku koszty pobytu mieszkańców Gminy Ręčno w domach pomocy społecznej przekroczyły 452 tys. zł. Jednocześnie koszty realizacji usług opiekuńczych wyniosły ponad 147 tys. zł.

Dane te pokazują, że rozwijanie usług środowiskowych i wsparcia realizowanego w miejscu zamieszkania mieszkańców może stanowić bardziej efektywną społecznie i ekonomicznie formę organizacji usług społecznych.

Istotnym elementem finansowania działań będą środki zewnętrzne pozyskiwane w ramach programów krajowych i regionalnych wspierających rozwój usług społecznych i proces deinstytucjonalizacji.

Główne źródła finansowania Programu

1. Środki własne Gminy Ręčno

Podstawowym źródłem finansowania działań będą środki budżetu Gminy Ręčno przeznaczane na realizację zadań własnych gminy w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny oraz polityki społecznej.

Środki własne gminy będą przeznaczane przede wszystkim na:

- 1) realizację usług społecznych,
- 2) współfinansowanie projektów zewnętrznych,
- 3) rozwój infrastruktury społecznej,
- 4) działania profilaktyczne i integracyjne,
- 5) funkcjonowanie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- 6) rozwój usług środowiskowych.

2. Środki budżetu państwa

Istotnym źródłem finansowania działań będą środki przekazywane z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i polityki społecznej.

Finansowanie może obejmować między innymi:

- 1) programy wspierające usługi opiekuńcze,
- 2) programy wspierające osoby starsze,
- 3) programy dotyczące osób z niepełnosprawnościami,
- 4) środki na wspieranie rodziny i pieczy zastępczej,
- 5) finansowanie usług asystenckich i opieki wytchnieniowej,
- 6) programy profilaktyczne i społeczne.

3. Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych będą środki europejskie dostępne w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027.

Środki te mogą być przeznaczane między innymi na:

- 1) rozwój usług społecznych,
- 2) rozwój usług środowiskowych,
- 3) usługi dla osób starszych,
- 4) wsparcie osób z niepełnosprawnościami,
- 5) rozwój usług psychologicznych,
- 6) aktywizację społeczną mieszkańców,
- 7) rozwój usług dla rodzin i dzieci,
- 8) działania integracyjne,
- 9) rozwój teleopieki,
- 10) tworzenie i rozwój klubów seniora,
- 11) rozwój usług asystenckich i opieki wytchnieniowej.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji wskazuje, że fundusze europejskie będą jednym z kluczowych narzędzi wspierających rozwój lokalnych usług społecznych.

4. Programy resortowe Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Istotnym źródłem finansowania będą również programy resortowe skierowane do samorządów realizujących działania społeczne i opiekuńcze.

Gmina Ręčno może korzystać między innymi z programów:

- 1) „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”,
- 2) „Opieka wytchnieniowa”,
- 3) „Korpus Wsparcia Seniorów”,
- 4) „Senior+”,
- 5) programów profilaktycznych i społecznych,
- 6) programów wspierających rozwój usług społecznych.

Doświadczenia Gminy Ręčno pokazują, że samorząd skutecznie pozyskuje środki zewnętrzne, czego przykładem jest realizacja usług asystenckich i opieki wytchnieniowej w 2025 roku.

5. Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)

Ważnym źródłem finansowania działań skierowanych do osób z niepełnosprawnościami będą środki PFRON.

Finansowanie może obejmować:

- 1) likwidację barier architektonicznych,
- 2) rehabilitację społeczną i zawodową,
- 3) działania aktywizacyjne,
- 4) wspieranie dostępności,
- 5) rozwój usług dla osób z niepełnosprawnościami.

6. Środki organizacji pozarządowych i partnerów społecznych

Część działań może być realizowana we współpracy z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami oraz innymi partnerami społecznymi.

Współpraca ta może obejmować:

- 1) wspólną realizację projektów społecznych,
- 2) organizację działań integracyjnych,
- 3) rozwój wolontariatu,
- 4) realizację programów profilaktycznych,

- 5) wspieranie aktywizacji społecznej mieszkańców.

Monitoring i ewaluacja Programu

Skuteczna realizacja Lokalnego Programu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Ręčno wymaga prowadzenia systematycznego monitoringu oraz okresowej ewaluacji podejmowanych działań. Monitoring i ewaluacja stanowią istotny element zarządzania Programem oraz umożliwiają ocenę stopnia realizacji założonych celów, skuteczności podejmowanych działań oraz dostosowywanie lokalnej polityki społecznej do zmieniających się potrzeb mieszkańców.

Proces monitorowania Programu będzie miał charakter ciągły i będzie służył przede wszystkim:

- 1) ocenie stopnia realizacji działań,
- 2) analizie osiągniętych rezultatów,
- 3) identyfikacji pojawiających się problemów i barier,
- 4) ocenie skuteczności usług społecznych,
- 5) dostosowywaniu działań do aktualnych potrzeb mieszkańców,
- 6) wzmacnianiu efektywności lokalnego systemu wsparcia.

Monitoring Programu będzie prowadzony zgodnie z założeniami polityki deinstytucjonalizacji, której podstawowym celem jest rozwijanie środowiskowych usług społecznych umożliwiających mieszkańcom funkcjonowanie w miejscu zamieszkania oraz społeczności lokalnej.

Podmiot odpowiedzialny za monitoring

Koordinację monitoringu oraz ewaluacji Programu prowadzić będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ręcznie we współpracy z:

- 1) Urzędem Gminy Ręčno,
- 2) jednostkami organizacyjnymi gminy,
- 3) szkołami i placówkami oświatowymi,
- 4) podmiotami ochrony zdrowia,
- 5) Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 6) organizacjami pozarządowymi,
- 7) instytucjami i partnerami realizującymi działania Programu.

Współpraca różnych instytucji pozwoli na bieżące monitorowanie sytuacji społecznej mieszkańców oraz ocenę skuteczności podejmowanych działań.

Zakres monitoringu

Monitoring Programu obejmował będzie analizę realizacji działań we wszystkich obszarach wsparcia wskazanych w Programie, w szczególności:

- 1) wsparcia osób starszych,
- 2) wsparcia osób z niepełnosprawnościami,
- 3) wsparcia osób w kryzysie zdrowia psychicznego,
- 4) wsparcia dziecka i rodziny,
- 5) wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i bezdomnością.

Monitoring będzie dotyczył zarówno realizacji poszczególnych działań, jak również efektów społecznych osiągniętych w wyniku wdrażania Programu.

Wskaźniki monitoringu

Ocena realizacji Programu prowadzona będzie przy wykorzystaniu wskaźników ilościowych i jakościowych umożliwiających ocenę stopnia osiągnięcia założonych celów.

Do podstawowych wskaźników monitoringu należeć będą między innymi:

- 1) liczba osób objętych usługami opiekuńczymi,
- 2) liczba osób korzystających z usług asystenckich,
- 3) liczba osób objętych opieką wytchnieniową,
- 4) liczba osób korzystających z poradnictwa psychologicznego,
- 5) liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny,
- 6) liczba działań profilaktycznych i integracyjnych,
- 7) liczba uczestników działań społecznych i aktywizacyjnych,
- 8) liczba osób korzystających z usług środowiskowych,
- 9) liczba realizowanych programów społecznych,
- 10) liczba partnerstw i działań międzyinstytucjonalnych,
- 11) wysokość środków pozyskanych na rozwój usług społecznych,
- 12) liczba mieszkańców objętych wsparciem w miejscu zamieszkania.

Monitoring obejmował będzie również ocenę jakościową dotyczącą:

- 1) poziomu dostępności usług społecznych,
- 2) jakości świadczonych usług,
- 3) poziomu satysfakcji mieszkańców,
- 4) skuteczności działań środowiskowych,
- 5) poziomu współpracy pomiędzy instytucjami,
- 6) skuteczności działań profilaktycznych i integracyjnych.

Źródła danych wykorzystywanych w monitoringu

W procesie monitorowania Programu wykorzystywane będą dane pochodzące między innymi z:

- 1) sprawozdań GOPS,
- 2) Oceny Zasobów Pomocy Społecznej,
- 3) danych Urzędu Gminy,
- 4) danych szkół i placówek oświatowych,
- 5) danych podmiotów ochrony zdrowia,
- 6) danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 7) danych organizacji pozarządowych,
- 8) badań społecznych i konsultacji z mieszkańcami,
- 9) informacji pozyskiwanych od partnerów Programu.

Ewaluacja Programu

Ewaluacja Programu będzie prowadzona okresowo i będzie miała na celu ocenę skuteczności oraz efektywności realizowanych działań. Ewaluacja umożliwi ocenę, w jakim stopniu Program przyczynia się do:

- 1) poprawy jakości życia mieszkańców,
- 2) zwiększenia dostępności usług społecznych,
- 3) rozwoju usług środowiskowych,
- 4) ograniczania wykluczenia społecznego,
- 5) wzmacniania samodzielności mieszkańców,
- 6) rozwoju działań profilaktycznych i integracyjnych,
- 7) realizacji założeń procesu deinstytucjonalizacji.

Ewaluacja będzie obejmowała:

- 1) analizę osiągniętych rezultatów,
- 2) ocenę skuteczności działań,
- 3) identyfikację problemów i barier,
- 4) analizę potrzeb mieszkańców,
- 5) ocenę efektywności wykorzystania środków finansowych,
- 6) formułowanie rekomendacji dotyczących dalszych działań.

Częstotliwość monitoringu i ewaluacji

Monitoring Programu prowadzony będzie w sposób ciągły przez cały okres realizacji Programu.

Zakłada się:

- 1) coroczną analizę realizacji działań,
- 2) przygotowywanie okresowych sprawozdań z realizacji Programu,
- 3) bieżące monitorowanie wskaźników,
- 4) okresową aktualizację diagnozy potrzeb społecznych.

Ewaluacja Programu prowadzona będzie co najmniej raz w okresie obowiązywania Programu lub częściej w przypadku wystąpienia istotnych zmian społecznych lub organizacyjnych wpływających na realizację działań.

Znaczenie monitoringu i ewaluacji dla rozwoju usług społecznych

Monitoring i ewaluacja Programu będą pełniły istotną rolę w procesie rozwoju lokalnej polityki społecznej oraz dostosowywania usług społecznych do realnych potrzeb mieszkańców Gminy Ręczno.

Prowadzenie systematycznej analizy realizowanych działań pozwoli na:

- 1) zwiększanie skuteczności lokalnego systemu wsparcia,
- 2) lepsze planowanie działań społecznych,
- 3) rozwijanie usług odpowiadających na potrzeby mieszkańców,
- 4) efektywniejsze pozyskiwanie środków zewnętrznych,
- 5) wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami,
- 6) rozwijanie nowoczesnych usług środowiskowych zgodnych z ideą deinstytucjonalizacji.

Monitoring i ewaluacja stanowiąc będą również ważne narzędzie wspierające długofalowy rozwój usług społecznych oraz budowanie lokalnego systemu wsparcia opartego na aktywizacji, integracji społecznej i wzmacnianiu samodzielności mieszkańców Gminy Ręczno.